

**YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ÖZEL EĞİTİM ANABİLİM DALI**

**ÖZEL EĞİTİM KURUMLARINDAKİ GÖRSEL SANAT
EĞİTİM UYGULAMALARININ ÖĞRETMEN
GÖRÜŞLERİYLE DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ayşe DOĞUTAŞ

Lefkoşa

Haziran, 2017

**YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ÖZEL EĞİTİM ANABİLİM DALI**

**ÖZEL EĞİTİM KURUMLARINDAKİ GÖRSEL SANAT
EĞİTİM UYGULAMALARININ ÖĞRETMEN
GÖRÜŞLERİYLE DEĞERLENDİRİLMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Ayşe DOĞUTAŞ**

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Deniz ÖZCAN

**Lefkoşa
Haziran, 2017**

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI

Yakın Doğu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne,

Ayşe DOĞUTAŞ'ın "Özel Eğitim Kurumlarındaki Görsel Sanat Eğitim Uygulamalarının Öğretmen Görüşleriyle Değerlendirilmesi" isimli ait bu çalışma Haziran 2017 jürimiz tarafından Özel Eğitim Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Yrd. Doç. Dr. Mukaddes DEMİROK SAKALLI

Üye : Doç. Dr. Murat TEZEL

Üye (Danışman): Yrd. Doç. Dr. Deniz ÖZCAN

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

...../...../ 2017

Doç. Dr. Fahriye ALTINAY AKSAL

Enstitü Müdürü

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Bu tezin içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi; tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu; çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce, sonuç ve bilgilere bilimsel etik kuralların gereği olarak eksiksiz şekilde uygun atıf yaptığımı ve kaynak göstererek belirttiğimi beyan ederim.

19/06/2017

Ayşe DOĞUTAŞ

ÖNSÖZ

Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Özel Eğitim Anabilim Dalı, yüksek lisans çalışma programının gereği olarak hazırlanan bu araştırma, Özel eğitim kurumlarındaki Görsel sanat uygulamalarının mevcut durumunu değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Araştırma beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmanın problem durumu tartışıldıktan sonra, sırayla; amaç, önem, varsayımlar, sınırlılıklar, tanım ve kısaltmalar sunulmuştur. Araştırmanın ikinci bölümünde ilgili araştırmalar kısaca verilmiştir. Üçüncü bölüm, araştırmanın gerçekleştirilmesinde benimsenen araştırma yöntemini içermekte olup, dördüncü bölümde bulgular ve yorumlar yer almaktadır. Bulgular bağlamında ulaşılan sonuçlar ve geliştirilen öneriler beşinci bölümde sunulmuştur.

Araştırmam boyunca gereksinim duyduğum desteği ve güveni veren ve bu süreç boyunca bana yol gösteren tez danışmanım Yard. Doç. Dr. Deniz ÖZCAN' a, teşekkürü bir borç bilirim.

Hep yanımda olduklarını bildiğim annem Servin DOĞTAŞ' a, ablam ve eşi Emine – Fahri ORHAN' a, kardeşlerim Ali ve Melek DOĞTAŞ, sıkıntılı anlarımı küçük sarılışlarıyla huzura çeviren minik yeğenim Mehmet ORHAN' a ve özellikle varlığını hep yüreğimde hissettiğim rahmetli babam Mehmet DOĞTAŞ' a sonsuz teşekkür ederim...

Ayşe DOĞUTAŞ

ÖZET

ÖZEL EĞİTİM KURUMLARINDAKİ GÖRSEL SANAT EĞİTİM UYGULAMALARININ ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİYLE DEĞERLENDİRİLMESİ

DOĞUTAŞ, Ayşe

Yüksek Lisans Tezi, Özel Eğitim Anabilim Dalı
Danışman: Yrd. Doç. Dr. Deniz ÖZCAN
Haziran 2017, 62 sayfa

Bu araştırma, Görsel Sanatlar eğitim uygulamalarının KKTC'deki Özel eğitim kurumlarında var olan durumunu öğrenmek, mevcut ders programları içerisinde belirtilen Görsel sanat uygulamalarının önemine veya gerekliliğine ilişkin tespitler elde etmek ve bu kurumlarındaki öğrencilerin eğitimine katkısını, ilgili öğretmen görüşleri olarak ortaya koymak amacıyla yapılmıştır.

Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı bu araştırmanın verileri nitel veri toplama yöntemlerinden yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmış, aynı zamanda diğer veri toplama tekniği olan doküman analizi ile de desteklenmiştir. Araştırmaya katılan görsel sanatlar öğretmenlerinin görüşlerini almak amacıyla araştırmacı ve alan uzmanı tarafından geliştirilen toplam 8 sorudan oluşan yarı-yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır. Elde edilen verilerin değerlendirilmesinde nitel veri analizi türlerinden içerik analizi kullanılmıştır.

Görsel sanatlar eğitimi ders müfredatının uygulanmasına ilişkin öğretmen görüşlerini incelediğimizde; araştırmadan elde edilen bulgulara göre; okullarda özel gereksinimi olan öğrencilere eğitim veren Görsel sanat öğretmenlerinin, özel gereksinimi olan öğrencilerin görsel sanatlar eğitimi ile ilgili eğitim durumlarının, yeterli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada; Özel eğitim sürecinde görsel sanatlar uygulamalarının önemine ilişkin Görsel sanat öğretmenleri önerilen etkinlikleri faydalı bulduklarını fakat zaman yetersizliğinden dolayı bu etkinlikleri yapamadıklarını, Görsel Sanatlar dersi ile ilgili kaynakların yetersiz olduğunu, okul imkânlarının kısıtlı olması, araç gereç ve materyallerin yeterli olmadığını dile getirmişlerdir.

Araştırmanın son kısmında, araştırmanın bulgularından elde edilen bilgilere göre uygulamaya yönelik bir takım önerilerde bulunulmuştur.

Araştırmanın araştırmacılar uygulayıcılar ve politikacılar için önemli bir veri kaynağı olacağı ve alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Özel İhtiyaçlar, Özel İhtiyaçlar Çocuklar, Özel Eğitim, Görsel Sanatlar

ABSTRACT

EVALUATION OF VISUAL ARTS EDUCATION PRACTICES IN SPECIAL EDUCATION INSTITUTIONS BY TEACHER OPINIONS

DOĞUTAŞ, Ayşe

Master Thesis, Department of Special Education

Supervisor: Asst. Prof. Dr. Deniz ÖZCAN

June 2017, 62 page

This study has been realised /done to ask for opinions of Visual Art education teachers to learn the situation of Visual Arts education practices in special education institutions in TRNC. Obtaining determinations about importance or necessity of visual arts applications, and Show the visual art of these institutions to the education of the students by taking relevant teacher opinions.

Qualitative research method used in this research design was used scientific facts. A qualitative data collection method, the semi-structured interview technique, was used to collect data for the study. This technique was also supported the other data collection techniques; document analysis. A semi-structured interview form consisting 7 questions, developed by the researcher and the specialist, was used to interview the visual arts teachers involved the research.

When the teachers opinions are investigated considering application of visual art education curriculum, it is revealed that teachers generally agree that 'the content of curriculum causes some defects during the application. According to the research findings, it has been determined that educational degree/situation of Visual Art teachers educating handicapped students are not sufficient about visual art education of handicapped students. At the end of the research, it was observed as a result that the teachers are thinking about the importance of the visual art techniques in special education period is Visual Arts activities they do these activities because of the useful they found, but lack of time, Visual Arts are courses with that failure of relevant resources, and most also lack of time is one of

the problems and that the constraints of school facilities, the equipment and materials is not enough and that they are faced with many questions They bring.

In the last part of the study, some suggestions for applications considering the findings of there search are put forward.

This study is supposed to be an important data source for researchers, executives and politicians and make a contribution to the field.

Key Words: Special Needs, Special Needs Children , Special Education, Visual Arts

İÇİNDEKİLER

SayfaNo:

JÜRİ ÜYELERİ İMZA SAYFASI.....	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar.....	x
KISALTMALAR.....	xi

BÖLÜM I

1.GİRİŞ.....	1
1.1 Problem Durumu.....	1
1.2. Amaç.....	3
1.3 Önem.....	4
1.4 Varsayım.....	6
1.5.Sınırlılıklar.....	7
1.6 Tanımlar.....	7

BÖLÜM II

2. Kavramsal Çerçeve Ve İlgili Araştırmalar.....	8
2.1 Kavramsal Çerçeve.....	8
2.1.1.Özel Eğitim	8
2.1.2 Görsel Sanatlar Eğitimi	13
2.1.3.Görsel Sanatlar Dersinin, Genel Eğitimdeki Yeri ve Önemi.....	15
2.1.4. Görsel Sanatlar eğitiminin Özel Eğitimde yeri ve önemi.....	16
2.1.5. Görsel Sanatlar Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleri.....	17
2.2.İlgili Araştırmalar.....	19

BÖLÜM III

3.YÖNTEM.....	24
3.1 Araştırma Modeli.....	24
3.2 Çalışma Grubu.....	24
3.3. Veri Toplama Aracı Ve Verilerin Toplanması.....	25
3.4 Verilerin Analizi.....	26

BÖLÜM IV

4. BULGULAR VE YORUMLAR.....	29
------------------------------	----

BÖLÜM V

5.SONUÇ VE ÖNERİLER.....	44
5.1 Sonuçlar.....	44
5.2 Öneriler.....	50
5.2.1 Uygulamaya yönelik öneriler.....	50
5.2.2 Araştırmaya yönelik öneriler.....	51
KAYNAKÇA.....	53

EKLER

EK 1 Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Dairesi İzin Yazısı.....	59
EK 2 Görüşme Soruları.....	60
EK 3 Özgeçmiş.....	61
EK 4 Turnıtın Raporu.....	62

TABLolar

Tablo 1. Çalışma Grubundaki Görsel Sanat Öğretmenleri Demografik Bilgileri.....	25
Tablo 2. Görsel Sanatlar Eğitim programına yönelik öğretmen görüşleri.....	29
Tablo 3. Görsel Sanatlar Eğitimi, uygulama aşamasında öğrencinin yaşadığı zorluklara yönelik öğretmen görüşleri.....	31
Tablo 4. Görsel Sanatlar Eğitimi, uygulama aşamasında öğretmenin yaşadığı zorluklara yönelik öğretmen görüşleri.....	33
Tablo 5. Öğrencinin sosyalleşmesinde görsel sanatlar eğitimine ilişkin Öğretmen görüşleri.....	35
Tablo 6. Görsel sanatlar eğitimi dersinin diğer derslerin konu alanlarının (okuma, yazma, matematik, sosyal çalışmalar) kaynaştırılmasına ilişkin öğretmen görüşleri.....	36
Tablo 7. Öğrencilerin akademik ve motor becerilerini geliştirmek için görsel sanatlar eğitiminden faydalanılmasına ilişkin öğretmen görüşleri.....	38
Tablo 8. Okullarda, çalışmaların sistemli ve düzenli bir şekilde yapıldığı, öğrencinin engellilik durumuna uygun, hazırlanmış bir sanat atölyesinin bulunmasına ilişkin öğretmen görüşleri.....	39
Tablo 9. Görsel Sanatlar dersinin Özel Eğitim uygulamalarındaki yerine yönelik öğretmen görüşleri.....	41

KISALTMALAR

- AMMR:** Amerikan Zekâ Geriliği Birliği
- BEP :** Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı
- BÖP:** Bireyselleştirilmiş Öğretim Programı
- DEHB:** Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu
- E:** Erkek
- GÖ:** Görsel Sanat Öğretmeni
- K:** Kadın
- KKTC :** Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
- MEB:** Milli Eğitim Bakanlığı

BÖLÜM I

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Bu bölümde sırasıyla araştırmanın problem durumu, amacı, önemi, varsayımları ve sınırlılıkları verilmiştir. Bunun yanında araştırma boyunca geçen bazı kavramların tanımları da yapılmıştır.

Eğitimin tanımı farklı kaynaklarda çeşitli şekillerde yapılmaktadır. En genel ifade ile eğitim; bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı olarak istendik değişme oluşturma sürecidir (Ertürk, 1973'ten Akt. Demirel ve Kaya, 2006). Eğitim tanımı, farklı özelliklerdeki bireylerin eğitilmesine ilişkin bölümlere ayrılabilir . Bu bölümler arasında engelli bireylerin eğitimini içine alan Özel Eğitim yer almaktadır. Çünkü Özel gereksinimli bireylerin davranışlarında meydana getirilmek istenen değişimler ve geliştirilmek istenen davranışlar eğitim yoluyla gerçekleştirilmektedir.

Belirli sebeplerle, bireysel özellikleri ve eğitim yeterlilikleri açısından akranlarıyla arasında belirgin farklılıklar gösteren birey, özel eğitim gerektiren bireydir. Özel eğitim; bu bireylerin eğitim ve sosyal gereksinmelerini karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile onların bireysel yeterliliklerine dayalı, gelişim özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitimidir (MEB, 2002).

Sanat eğitimi ise genel eğitim sistemi kapsamında yer alan gerek okul içinde gerekse okul dışında tüm yaratıcı faaliyetleri içine alan etkinliklerdir. Sanat eğitimi; bireyin tüm ruhsal ve bedensel eğitimi bütünlüğü içinde, estetik kaygı, düşünce ve görüşlerinin geliştirilmesi, yetenek ve yaratıcılığının olgunlaştırılması, sanatsal değerlere hoşgörü ile yaklaşma çabasını esas almaktadır (Artut, 2004). Sanat eğitiminin amacı sanatsal olana ulaşmak değildir. Sanatsal olana ulaşmak sanatın amacıdır. Sanat eğitiminin amacı bireye ulaşmaktır. Bu nedenden dolayı

sanat eğitimi, bireyin ihtiyacına cevap verecek nitelikte oluşturulmalıdır ve uygulanmalıdır (Salderay, 2001).

Görsel sanat eğitimi, normal gelişim gösteren ve herhangi bir engeli olan çocukların, iç dünyalarını dışa vurmalarına, yapılan grup çalışmalarıyla sosyalleşmelerine ve motor beceri kapsamında bedensel olarak daha sağlıklı gelişmesine yardımcı olacak bir süreçtir. Görsel sanat eğitimi, eğitimle sanatın değişik konularda, değişik boyutta ve ağırlıkta bir araya geldiği bir alandır. Sanat eğitimi; çevreyle ilk tanışma, görme algılama, adlandırma ve düzenleme ile başlayıp daha sonraki aşamada, ürün oluşturma, üründen haz alma olarak gelişir. Okul düzeyinde ise sanatsal bilgi ve becerinin çocuğa, gence, yetişkine belirli bir düzen içinde kazandırıldığı bir disiplin alanı olur (Kırıçoğlu, 2002).

İnsanlık tarihinin her gelişim aşamasında sanat, insan hayatında önemli bir yere sahip olmuş ve bu önemini tarih boyunca sürdürmüştür. İlk mağara insanının sanat yaşamındaki gelişim aşamalarına baktığımızda; insanoğlu, sözel iletişime geçmeden önce renkler ve çeşitli sembollerle ifade etmeye çalışmıştır. Bu bağlamda günlük yaşam içinde yer alan ve sosyal beceriler konusunda güçlük yaşayan özel gereksinimli çocuklar, iç dünyalarını ifade etmede görsel sanatlar dersini bir araç olarak kullanabilmektedirler. Engelli bireylerin de toplumun bir parçası olarak diğer sağlıklı bireyler gibi eğitime gereksinim duydukları, fırsat verildiğinde kendilerini geliştirerek faydalı olabilecekleri gerçeği göz ardı edilemez. Bu çocukların hayata kazandırılması, kendilerini geliştirmeleri ve gerçekleştirmeleri için engel ve özelliklerine uygun eğitim ortamlarında eğitim almaları toplum açısından sağlam bir toplum gelişiminin göstergesidir.

Görsel sanatlar eğitimi çalışmalarının, birçok duyu organına hitap etmesi, yaşantıya/uygulamaya uygun olması, bireyin kendi fikir ve düşüncelerini ortaya koyduğu işe katarak-severek ve benimseyerek çalışmada bulunabilmesine olanak sağlaması, bireyi sıkmadan tekrarlanabilir özellikte olması, farklı disiplin alanlarıyla kolayca kaynaştırılabilmesi, bir etkinlikte aynı anda birkaç öğrenme alanına hitap edilebilme olanağı sunması, başka disiplin alanları ile kolayca kaynaştırılabilmesi, oyun oynama ve eğlenerek öğrenmeye fırsat tanınması, birey/öğrenci ihtiyaçlarına yönelik yenilenebilir veya değiştirilebilir olması, mekân veya materyal kısıtlaması olmaması, bireysel ve grup çalışmaları

yapılmasına olanak sağlaması, her hangi bir yaş kısıtlaması içermemesi, vb. nedenlerden dolayı engelli bireylerin başlı başına görsel sanatlarla rehabilite edilmelerinde önemli bir seçenek sunmaktadır (Salderay, 2009).

Görsel sanatlar eğitimin önemine veya gerekliliğine ilişkin birçok alanda söylemler ve görüşler bulunulmakta, konuyla ilgili yapılan birçok bilimsel çalışmada önemi ve gerekliliği açıklanmakta, örnek çalışmalar ile konunun bireyler üzerindeki olumlu etkisi vurgu yapılarak verilmektedir. (Bamford ve Wimmer, 2012). Ancak; her ne kadar konunun önemi ve gerekliliği, fırsat bulunan her platformda dile getirilse de, görsel sanatlar eğitimi dersleri mevcut programları içerisinde belirtilen önemine ve gerekliliğine ilişkin hak ettiği somut değeri tam olarak gördüğü söylenememektedir

Bu nedenlerden dolayı bu normal gelişim gösteren öğrencilere uygulanan görsel sanatlar eğitiminin geçerli olan müfredat programları kapsamında yeterliliği ve niteliği tartışılırken; Özel gereksinimi olan bireylere yönelik yapılan görsel sanatlar eğitim uygulamalarının KKTC eğitim sistemi müfredat programları içerisindeki konumundan bahsetmek düşüncesinden hareketle ‘Özel Eğitim Kurumlarındaki Görsel Sanatlar Eğitim Uygulamalarının Görsel Sanat Öğretmeni Görüşleriyle Değerlendirilmesi’ başlığı tez araştırmamızın problem cümlesini oluşturmuştur.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Görsel Sanatlar ders uygulamalarının KKTC eğitim sistemindeki Özel eğitim kurumlarında var olan durumunu öğrenmek, mevcut ders programları içerisinde belirtilen Görsel sanat uygulamalarının önemine veya gerekliliğine ilişkin tespitler elde etmek ve bu kurumlarındaki öğrencilerin eğitimine katkısını, ilgili öğretmen görüşleri olarak ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu uygulamaların Özel gereksinimi olan öğrenciler üzerindeki olumlu etkisine vurgu yapmak düşüncesinden hareketle bu araştırmaya gidilmiştir. Bu amaçla aşağıda yer alan sorulara yanıt aranmıştır:

1-Özel Eğitim kurumlarında verilen Görsel sanatlar Eğitim uygulamalarına yönelik öğretim programı neleri içerir?

2.Görsel Sanatlar Eğitimi, uygulama aşamasında öğrencinin yaşadığı zorluklara yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?

3. Görsel Sanatlar Eğitimi, uygulama aşamasında öğretmenin yaşadığı zorluklara yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?

4. Öğrencinin sosyalleşmesinde görsel sanatlar eğitimine ilişkin öğretmen görüşleri nedir?

5.Görsel sanatlar eğitimi dersinin diğer derslerin konu alanlarının (okuma, yazma, matematik, sosyal çalışmalar) kaynaştırılmasına ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?

6.Öğrencilerin akademik ve motor becerilerini geliştirmek için görsel sanatlar eğitiminden faydalanılmasına ilişkin öğretmen görüşleri nedir?

7.Okullarda, çalışmaların sistemli ve düzenli bir şekilde yapıldığı, öğrencinin engellilik durumuna uygun, hazırlanmış bir sanat atölyesinin bulunmasına ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?

8.Görsel Sanatlar dersinin Özel Eğitim uygulamalarındaki yerine yönelik öğretmen görüşleri nedir

1.3. Araştırmanın Önemi

İnsan hayatının merkezine yerleşen birçok gereksinim vardır. Bu gereksinimlerden biri de eğitimidir. Eğitim içinde birçok bileşen barındıran çok yönlü bir yelpazedir. Bu eğitim yelpazesinin başlıca öğelerinden biri de sanat eğitimidir. Sanat eğitimi bilim, teknik, felsefe ve diğer alan eğitimleriyle birlikte bireysel ve toplumsal eğitimin vazgeçilmezlerinden biridir.

Sanat eğitimi, yadsınmaz bir gerçeklikle yaratıcılığı ortaya koyar ve geliştirir. Bundan dolayı sanat eğitimi önemli ve gereklidir. Sanat eğitiminin amaçları arasında, öğrencilerin algısal yetilerini geliştirmek, zihinsel birikimlerini görsel biçimler ile ifade edebilmelerine yardımcı olmak ve kendini özgürce ortaya koyabilmesini sağlamaktır. Sanatın kazandırdığı yaratıcılık, düşünce aktarımı, ifade özgürlüğü, el becerileri, kültür birikimi birey için yaşamın her alanında kendini gösterecektir (Mercin ve Alakuş, 2007).

Sanat eğitimi, normal gelişim gösteren çocukların bedensel ve zihinsel gelişimlerine katkı sağladığı gibi özel eğitime ihtiyacı olan çocukların da bedensel ve zihinsel gelişimlerine katkı sağlar. Bununla ilgili olarak Engelli öğrencilerin ders müfredatında yer alan görsel sanat eğitimi etkinliklerinin, özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin akademik bilgi ve becerilerinin yanı sıra, sosyal davranış kazanabilme başarısına etkisinin ortaya konulması açısından bu araştırma önem taşımaktadır.

Yapılan araştırmalara bakıldığında Türkiye'deki görsel sanatlar eğitiminin var olan görüntüsü, görsel sanatlar eğitiminin hak ettiği değeri görmediğine yönelik bir özellik gösterse de; Bu durum gelişmiş birçok ülkede görsel sanatlar eğitimi, normal gelişim gösteren çocukların okul öncesi eğitim ve ilköğretim süreçlerinde üzerinde titizlikle durulan önemli bir disiplin alanı olarak görülmektedir (Özsoy, 2003). Gelişmiş ülkelerdeki bu hassasiyet ve önem verilme durumu; sistemin getirisi olan bir tesadüften ziyade, tamamen sağlıklı birey yetiştirmede uzun yıllar sonucunda elde edilen pedagojik deneyimlerin sistemli bir yansıması olarak ele alınmakta ve değerlendirilmektedir. Yakın zamanda görsel sanatlar eğitiminin önemine ilişkin yapılan birçok bilimsel araştırmada da, öğrenci/birey gelişimi üzerindeki olumlu katkısı etkili bir biçimde ortaya konulmaktadır.

Görsel sanatlar eğitimi, öğrencinin/bireyin; bireysel kimlik kazanması, başarı ve başarı duygusunu tatması, güven ve cesaretinin artırılması, toplumsal yaşama uyumunun sağlanması, el-göz ve el-göz-beyin koordinasyonunun sağlanması, duygusal yapısının geliştirilmesi ve düzenlenmesi, ifade gücünün geliştirilmesi, algılama yapısının artırılması, büyük kas ve küçük kas becerilerinin artırılması, kıyaslamalar ve benzetmeler yapabilmesinin sağlanması, yaratıcılık oluşumunun geliştirilmesi, estetik beğeni ve haz duygusunun geliştirilmesi ve diğer akademik alanlardaki (Türkçe, matematik, yazı yazımı, kavram bilgisi, günlük yaşam becerileri vb.) bilgi ve becerilerin öğretiminin veya genellemesinin yapılabilmesi ve bağımsız yaşam becerilerinin artırılması için gereklidir (Salderay, 2001).

Görsel sanatlar eğitimi, normal gelişim gösteren öğrenciler/bireyler için olduğu gibi özel gereksinimli bireyler için de aynı oranda önemli ve gereklidir. Özellikle özel gereksinimli bireyler arasında, en gereksinimli grup olarak değerlendirilen zihin engelli bireyler için yapılabilecek çalışmalarda zorluk yaşanabildiğinden, görsel sanatlar etkili bir seçenek olarak karşımıza

çıkabilmektedir. Görsel sanatlar eğitimi çalışmalarının, bireylerin birçok duyu organına hitap etmesi, yaşantıya/uygulamaya kolayca dökülebilir olması, bireyin kendi düşüncelerini yaptığı işe katarak-severek ve benimseyerek çalışmada bulunabilmesine olanak sağlaması, yapılan etkinliklerin bireyi sıkmadan tekrar edilebilir özellikte olması, farklı disiplin alanlarıyla kolayca kaynaştırılabilmesi, bir etkinlikte aynı anda birkaç öğrenme alanına hitap edilebilme olanağı sunması, başka disiplin alanları ile kolayca kaynaştırılabilmesi, oyun oynama ve eğlenerek öğrenmeye fırsat vermesi, birey/öğrenci ihtiyaçlarına yönelik yenilenebilir veya değiştirilebilir olması, ortam veya materyal kısıtlaması olmaması, bireysel ve grup çalışmalarında kullanılabilir olması, her hangi bir yaş kısıtlaması içermemesi, vb. nedenlerden dolayı engelli bireylerin başlı başına görsel sanatlarla rehabilite edilmelerinde önemli bir seçenek sunmaktadır (Kavale ve diğerleri; 1988; Rooney, 2004; Keirstead ve Graham, 2004; Salderay, 2008).

Görsel Sanatlar eğitimi, gelişmiş birçok ülkede öğrencilerin eğlenerek öğrenmelerinde kullanılan, etkili bir eğitim şekli olarak görülmektedir. Bu doğrultuda; görsel sanatlar, öğrencilerin eğitimine dolaylı destek çıkan bir alan olmaktan öte, başlı başına öğrencilerin eğitilmesinde kullanılan temel bir yol olarak ele alınmaktadır (Mason ve diğerleri, 2004). Bu yaklaşım altında; Görsel Sanatlar eğitiminin, eğitim yapısı içerisinde temel bir yol olarak ele alınması, bireyin gerçek yaşam için gerekli beceri ve davranışları edinmesine ve iş piyasasına hazırlanmasına katkı sağlayan önemli bir alan olarak görülmesine olanak sağlamaktadır (Walters, 1963; Kelchner, 1989; Rooney, 2004; Salderay, 2008).

Araştırmanın sonucunda elde edilecek bulguların Görsel sanatlar dersinin önemini vurgulaması açısından, bundan sonra yapılacak araştırmaların ve yeni fikirlerin doğmasını sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4 Varsayım

Araştırmada yapılan görüşmelerde özel eğitim gereksinimi olan bireylere, görsel sanat eğitimi veren öğretmenlerin, yöneltilen sorulara doğru bir şekilde yanıt verdikleri varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma, KKTC'deki Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Özel Eğitim kurumlarında görev alan Görsel Sanat Öğretmenleri ile 2016-2017 eğitim-öğretim yılında yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen verilerle sınırlandırılmıştır.

1.6. Tanımlar

Özel Eğitim: Toplum birbirinden farklı özelliklerle ayrılan bireylerden meydana gelmektedir. Bu bireyler kişisel özellikler, fiziksel özellikler zihinsel özellikler gibi farklı özelliklere sahiplerdir. Bazı bireylerde zihinsel engellilik, bedensel engellilik, olduğu gibi, kalıtsal ve tedavisi mümkün olmayan hastalıklar gibi farklılıklar söz konusudur. Bu bireylerin eğitiminin ise diğer engeli olmayan akranlarıyla aynı şekilde yapılamayacağı aşikârdır. Bu bireylere özel olarak geliştirilip verilen eğitim ise özel eğitimidir.

Özel Gereksinimli Öğrenci: Toplum içerisinde yer alan bireyler arasında çeşitli nedenlerle, bireysel gelişim özellikleri ve eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından beklenen düzeyden, anlamlı farklılık gösteren bireydir.

Görsel Sanat Eğitimi: Görsel Sanat Eğitimi, günümüzde tam karşılığı olmasa da Resim-İş dersi karşılığı olarak kullanılmak istenen bir tanımdır. Görsel sanat Eğitimi sanat özelliği taşıyan etkinlikleri estetik bir seviyeye ulaştırarak yapılan eğitim faaliyetleridir.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, araştırma ile ilgili kavramsal açıklamalar ve ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Kavramsal Çerçeve

2.1.1. Özel Eğitim

Birbirinden farklı özelliklere ve yeterliliklere sahip bireylerin, sahip oldukları farklılıklarla birlikte gelişen ve değişen dış dünyaya uyum sağlamaları için uygun bir eğitim sürecine ihtiyaçları vardır. Bu farklı özelliklere sahip bireylerin eğitim hizmetleri göz önüne alındığında yetersiz kaldığı ve Özel eğitim alanının burada ihtiyaç duyulan bir alan olarak karşımıza çıktığı görülmektedir. Özel eğitim gereksinimli bireylerin; eğitim ihtiyaçlarına cevap verebilmek için özel olarak yetiştirilmiş eğitilmiş personel, düzenlenmiş eğitim programları ve yöntemleri ile onların engel ve özelliklerine uygun ortamlarda verilen eğitime “özel eğitim” denir. Özel eğitim; yetersizliğin engele dönüşmesini önleyen, yetersizliği olan bireyin toplumun dışında kalmadan bağımsız hareket edebilen, üretici olup ürün vermesini sağlayan ve var olan becerilerini geliştiren bir eğitim hizmetidir (MEB, 2010).

Özel eğitim, bedensel, zihinsel, duygusal, iletişimsel ve sosyal gelişmelerindeki özellikleri nedeni ile normal eğitimden yararlanamayan bireylere özel yetiştirilmiş elemanlar tarafından bir ekip çalışması anlayışıyla ve özel müfredat, farklı metot ve/veya özel eğitim materyalleri kullanılarak verilen eğitimidir (Dunn, 1973). Özel eğitim, verilen eğitimden içerik, içeriğin düzenlenişi, değerlendirme, öğretim yöntemi, kullanılan materyaller yönünden yetersizliği olmayan öğrencilerin devam ettikleri okullardan ayrılır. Söz konusu okullarda, önceden hazırlanan standart programlar uygulanır. Özel eğitimde ise programlar, özel eğitime ihtiyacı olan bireyin ihtiyaçlarına göre düzenlenir. Her birey için Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) hazırlanarak uygulanır (MEB, 2010).

Özel eğitime muhtaç çocukların içinde buldukları durumlarının düzelmesi için en büyük ihtiyaçları özel eğitimidir. Özel eğitim ise, özel yetişmiş personel tarafından, özel olarak hazırlanmış programlara göre özel eğitime muhtaç çocuğun özür ve özelliklerine uygun şekilde düzenlenmiş eğitim ortamında verilen bir eğitimidir.

Özel Eğitim; bedensel, zihinsel, duygusal veya sosyal gelişim özellikleri yönünden normal çocukların gelişim özelliklerinden ayrılan çocukların eğitim ve öğretim etkinliklerinin tamamı olarak tanımlanmaktadır. Ya da özel eğitim gerektiren bireylerin eğitim ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri ile onların engel veya özelliklerine uygun ortamlarda sürdürülen eğitim olarak da ifade edilmektedir. Özel eğitimin ne olduğu, sınırları ve bu alandan faydalanacak bireylerin sınıflandırılması belli kriterlerle mümkündür. Bu doğrultuda özel eğitim “Çoğunluktan farklı ve özel gereksinimli çocuklara sunulan, üstün özellikleri olanları yetenekleri doğrultusunda kapasitelerinin en üst düzeye çıkmasını sağlayan, yetersizliği engele dönüştürmeyi önleyen, engelli bireyi kendine yetebilecek hale getirerek topluma kaynaşmasını ve bağımsız, üretici bireyler olmasını destekleyecek becerilerle donatan eğitimidir (Ataman, 2003).

Bireysel farklılıklar olağan görülüp kabul edilmeye başlandıktan sonra, bireysel, bireyler arası ve birey kendi içindeki farklılıklarının yol açtığı sınırlılıkların üstesinden gelmek için çeşitli düzenlemelere yer verilmiştir. Çeşitli ölçü araçlarıyla insanların farklılıklarının tanılanması çoğu zaman farklılıklara göre okulların donatılması ve öğretim süreçlerinde düzenlemelerin yapılmasıyla sonuçlanmaktadır (Özyürek, 2005).

Tanımlarda olduğu gibi özel eğitim, özel gereksinimli bireylerin bulunduğu ortamlarda söz konusu olmaktadır. Özel gereksinimli bireyler olarak adlandırılan grubun içine farklı engel gruplarında bireyler dâhil edilmektedir. Her bireyin yetersizliği bireysellik taşımasına rağmen, bireyin yetersizliğinin tanılanması, ihtiyaçlarının belirlenmesi, eğitimlerinde daha uygun düzenleme ve planlama yapılması, yol gösterici olması için ortak özellikleri ve eğitim ihtiyaçlarına göre sınıflandırma yapılmaktadır. Genel olarak özel gereksinimli çocuklar, tüm

sınıflandırmalar göz önünde bulundurulduğunda, aşağıda olduğu gibi gruplanabilmektedir:

- a. Zihinsel Öğrenme yetersizliği olan Bireyler
- b. İşitme Yetersizliği Olan Bireyler
- c. Görme Yetersizliği Olan Bireyler
- d. Dil ve Konuşma Güçlüğü Olan Bireyler
- e. Ortopedik Yetersizliği Olan Bireyler
- f. Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Bireyler
- g. Otistik Özellikler Gösteren Bireyler
- h. Üstün Zeka ve Üstün Yeteneği Olan Bireyler
- ı. Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu Gösteren Bireyler

a. Zihinsel Öğrenme Yetersizliği Olan Bireyler

Gelişimsel yetersizlik şemsiyesi altında yer alan zihinsel yetersizlik, yetersizlik grupları içerisinde en sık rastlanan gruptur (Beirne-Smith, Ittenbach ve Patton, 2002). Zihinsel yetersizliği olan bireyler, çoğunlukla homojen bir grup olarak düşünülse de doğuştan getirdikleri genetik özelliklerine göre aldıkları tıbbi yardım ve sahip oldukları eğitim ve yaşamsal alanın bulunduğu olanaklara bağlı olarak bireysel farklılıklar ortaya koyarlar. Zihinsel yetersizliği olan bireylerin yaklaşık olarak %90'ı hafif düzeyde, yaklaşık %10'u ise orta ve ağır düzeyde zihinsel yetersizliğe sahiptir (Eripek, 2003).

Türkiye’de ise Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde zihinsel yetersizlik, “Zihinsel yetersizliği olan birey, zihinsel işlevler bakımından ortalamanın iki standart sapma altında farklılık gösteren, buna bağlı olarak kavramsal, toplumsal ve pratik uyum becerilerinde eksiklikleri ya da sınırlılıkları var olan, bu özelliklerle 18 yaşından önceki çocukluk döneminde ortaya çıkar ve özel eğitim ile destek eğitim hizmetlerine ihtiyaç duyan bireyi ifade eder.” biçiminde tanımlanmaktadır (Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, 2012).

b. İşitme Yetersizliği Olan Bireyler

Bireyin işitme yetisinin gelişimsel, toplumsal uyum, beceri ve sözlü iletişimdeki görevlerini tam olarak yerine getiremeyişinden ortaya çıkan duruma işitme engeli denir (Özsoy, 1982). Farklı bir tanıma göre işitme engeli, çok hafif dereceden çok ileri ağır derecelere kadar farklılık gösteren işitme konusunda yetersizliktir (Ertürk, 2003).

Türkiye’de var olan Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’ne göre ise işitme yetersizliği; İletişimin başlıca ögesi olan işitme yetisinin kısmen yada tamamen eksikliği sebebiyle konuşma yetisini edinmede, dili kullanmada ve iletişimde zorluk yaşanması nedeniyle bireyin eğitim performansının ve sosyal uyum becerisinin olumsuz yönde etkilenmesi durumu olarak tanımlanmaktadır (Cavkaytar ve Diken, 2007). İşitme eyleminin gerçekleşebilmesi için:

- Ses var olmalı,
- Ses kulağa iletilmeli,
- O sesin insan kulağının algılayabileceği frekans ve şiddet sınırlarına ulaşması,
- Ses kulağın dış, orta ve iç bölümlerine ulaşması,
- Son olarak sesin işitme merkezine ulaşması ve merkezce algılanması gerekmektedir.

Bu işlevlerden birinin olmaması işitme yetersizliğini ortaya çıkarabilmektedir (Akçamete, 2003; Karakoç, 2010; Atay, 2007).

c. Görme yetersizliği olan bireylerGörme yetersizliği:

Görme yetisinin kısmen ya da bütünüyle eksik kalmasından dolayı, bireyin eğitim performansının ve sosyal uyum ve becerisinin olumsuz etkilenmesi durumudur. Yasal tanım görsel keskinlik ve görüş açısının ölçümüne dayanarak yapılan tanımdır. Görme Engelinin (körlüğün) yasal tanımı: Tüm düzeltmelerle birlikte gören gözün doğan görme gücünün 1/10 inc yani 20/200 feet (ayaklık) görme keskinliğine ya da daha azına sahip olan veya görme açısı 20 dereceyi aşmayan kişilere görme engelli ya da kör denilmektedir. 20/200’ün anlamı ise görme yetersizliği olan kişinin 20 ayaktan görebildiğini, normal görme gücüne sahip olan kişi 200 ayaktan görebilmektedir. Görme açısının dar olmasının anlamı ise, normal görme keskinliği olabilmesine rağmen görmesi sadece merkezdekilerle sınırlı olup, çevrede yer alan nesnelere görememesidir (MEB ve MEGEP, 2008).

d. Ortopedik yetersizliği olan bireyler

Ortopedik Yetersizlik: Doğum öncesi ya da sonrasında geçirilen hastalık, travma vb. sebeplerden dolayı iskelet, kas ve eklemlerdeki hastalık, bozukluk ve yetersizlikte, bireyin eğitim performansının ve toplum içersindeki sosyal uyumunun olumsuz yönde aksaması durumudur. Ortopedik yetersizlikler; çeşitli hastalıklar, kazalar, travmalar, tümörler veya doğumsal anomaliler nedeniyle kas, kemik ve eklemlerden oluşan iskelet

sisteminin işlevlerini yerine getirememesi sonucunda meydana gelen yetersizliklerdir (Uysal, 2011).

e. Dil ve Konuşma Yetersizliği Olan Bireyler

Konuşma, ‘sözel dilin sese dönüştürülmüş biçimidir’. Gerçekleşmesi açısından fiziksel, psikolojik ve nöro-fizyolojik bir süreç olarak bilinen konuşma eylemi çocukta duygusal gelişim, motor gelişim, psiko-motor gelişim, psiko-motor olgunlaşma zihin ve dil gelişimine bağlı olarak gelişir. Belirtilen gelişim sürecinde ortaya çıkabilecek herhangi bir gecikme veya gelişimsel gerilik konuşma sorunu olarak karşımıza çıkar (Kontrot,1998).

f. Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Bireyler

Özel öğrenme güçlüğü (ÖÖG); zihinsel becerileri normal sınırlar içerisinde olan fakat öğrenme konusunda yetersizlik gösteren bireylerdir. Herhangi bir akademik alanda belirgin bir yetersizliğin olması ile kendisini gösterir. Bu farklı dağılım okuma, yazma, dinleme ve konuşma gibi değişik, bir o kadar da geniş yeti alanlarını içine almaktadır (Korkmaz, 2000).

DSM-IV'de (APA 1994) gelişimsel öğrenme güçlüğü; özgül öğrenme güçlüğü, iletişim bozuklukları ve devinişsel (motor) beceri bozukluğu olmak üzere üç grup altında incelenmektedir. Özgül öğrenme güçlüğü; okuma, yazma ve matematik gibi eğitim alanlarındaki güçlükleri içermektedir.

g. Otistik Özellik Gösteren Bireyler

Özgür’e (2004) göre otizm, beyin sistemindeki fonksiyonların kimyasal dengelerinin bozulmasıyla ortaya çıkan sayılı alanlarda yüksek başarı gösteren ancak, sosyal ilişkilerde içe kapanık özellikler gösteren gelişimsel bir bozukluktur. Duygusal ve sosyal ilişkilerde kısıtlılık ve zorluk, dil gelişiminde gecikme ve problemler, kısıtlı ilgi alanı ve garip tekrarlayıcı davranışlarla karakterize olan bir hastalıktır.

h. Üstün Zeka ve Üstün Yeteneği Olan Bireyler

Genel olarak özel yetenekleri dolayısıyla akranlarına kıyasla daha üstün performans sahibi olan kişilere verilen addır. Üstün veya özel yetenekli bireyler: Zekâ, yaratıcılık, sanat veya akademik alanlarda yaşlarına göre yüksek düzeyde performans gösterdiği, alan ve konu uzmanları tarafından tanımlanan çocuklardır. Üstün veya özel yetenekli çocuklar,

yeteneklerini geliştirmek için özel eğitim ve faaliyetlere ihtiyaç duyan çocuklardır (MEGEP, 2009).

1. Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu Gösteren Bireyler

Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu çocukluğun erken yaşlarında sıkça görülen gelişimsel bozukluklardan biridir. DEHB, Amerikan Psikiyatri Birliği tarafından 2001'de; dikkat eksikliği ve/veya hiperaktivite ve dürtüsellik belirtilerinin benzer yaş ve gelişimsel özellikteki bireylere göre daha ağır, sürekli, vurgulu ya da sıkça yaşanması durumu olarak verilmiştir.

DEHB'nin temel özelliği, kalıcı ve sürekli olan dikkat süresinin kısalığı, engellemeye yönelik denetim eksikliği nedeniyle davranışlarda ya da bilişte ortaya çıkan ataklık ve huzursuzluktur. Bunun sonucu olarak DEHB olan çocuğun, bulunduğu gelişim dönemine uymayan dikkatsizlik ya da aşırı hareketlilik gibi özellikleri taşıdığı ifade edilmektedir (Öncü ve Şenol, 2002).

2.1.2. Görsel Sanatlar Eğitimi

Görsel Sanatlar eğitimi; hayatın bir parçasıdır ve hayatın her anında karşımıza çıkmaktadır. Görsel Sanatlar eğitimi derslerinde yaşanan tecrübeler, çocukların erken yaştan itibaren yaşama etkin katılımı, toplumla ahenk içinde olmasına ve hayatı algılamasına yardımcı bulunan bir eğitim süreci olarak açıklanabilmektedir (Özsoy, 2003). Görsel Sanatlar eğitimi, eğitim ile sanatın değişik konumlarda, değişik boyutta ve ağırlıkta bir araya geldiği bir alandır. Çevreyle ilk tanışma, görme, algılama, adlandırma ve düzenleme ile başlayan sanat eğitimi daha sonra ürün verme tat alma olarak gelişir (Kırıñoğlu, 2002). Sanat aynı zamanda tüm insanlar arasında bağlantı sağlayan evrensel bir iletişim aracıdır. Sanat eğitimi bütün öğrencilerin, bir imgenin ve sembol yüklü bir dünyanın anlamını çözebilmeleri ve onu anlayabilmeleri için çeşitli becerilerini geliştirmelerine yardımcı eder.

Görsel Sanatlar eğitimi, öğrencilere yaşamlarında avantajlar sağlar. Çünkü bütün çocuklar kültür, sezgi, akıl yürütme, imgelem ve hüneri açıklama ve iletişimin çeşitli biçimlerin doğru geliştirilen derece derece birçok okuryazarlık tipi inşa eder (Buyurgan, 2005). Görsel Sanatlar eğitimi, bireyin kapasitesi ölçüsünden duygusal ve sosyal gelişimine katkıda bulunma sürecidir. Genel eğitim kapsamında Görsel Sanatlar eğitimi; sanatların kural ve yöntemlerini kullanarak bireye estetik kişilik

oluşturmayı hedefleyen bir eğitim alanıdır. Sanat eğitimi sürecinde; algılama, bilgilenme, düşünme, yaratma, açıklama, ifade etme ve tenkit etme davranışları estetik ilkeler doğrultusunda sanat kullanılarak edinilir.

Eğitim biliminin bir dalı olarak sanat eğitimi, estetiğin, Sanat Tarihi'nin eğitimi ve öğretimiyle ilgili tüm alanları arayıp sorgulayan , sorulara cevap arayan, bulan yeni bir bilim dalıdır. Sanat eğitimi , felsefe, psikoloji, sosyoloji, estetik gibi birçok dalla ve sanatın kendisiyle ilişki kurarak alanlar arası araştırılan problemlere çözümler getirir. Sanat eğitimi kuramsal problemlerle değil, sanatın ve estetiğin yaratıcı düşünceden, ürün vermeye ve eleştiriye kadar uygulamadaki tüm problemleri ile bunların çözümleriyle de yakından ilgilenir. Sanat eğitimi bireyin görsel yetileri ve görsel biçimler yaratma yetileri bakımından gelişmesindeki etkili yöntemleri araştırır, saptanan amaca göre en uygununu bulur (Kırıçoğlu, 2002).

Sanat ve estetik eğitim, eğitimin bütünlüğünü sağlayan en önemli alanlarından biridir. Sanat eğitimi bir çeşit organizasyon işidir. Görsel algılamayı gerektiren bir takım teorilerle öğrenciyi çeşitli maddeler (malzemeler) kullanarak düşüncelerini somut şeylere dönüştürmeye, buluş yapmaya alıştıran, el, göz ve beyin koordinasyonunu geliştiren bir metottur (Gökaydın, 2002). Öğrenme, boş zamanları doldurmak için uydurulmuş bir şey değildir. Sanatı veya okumayı öğrenmek bir ders saatine sığdırılmaz. Çocuklar sanat eğitimi alırken görsel izlenimler edinir, resim çizer, boyar ya da seramikle çalışırken hem söze dayalı hem de simgesel öğeleri öğrenme yeteneği kazanırlar (Striker, 2005).

İnsanlık tarihine baktığımızda, sanatın başlangıçtan beri insan hayatının ayrılmaz bir parçası olduğunu görürüz. İnsanlar merak duygusu ile her zaman bazı şeyleri anlamaya ihtiyaç duymuşlar; bu yolla ruh ile bedeni, akılla duyguyu, zamanla mekânı ve yaşamda edindikleri tecrübeleri, olayları birbiriyle ilişkilendirebilmişlerdir. Bu bağlantıları ve açıklayamadıkları başkaca şeyleri ifade yolu olarak dasanatı keşfetmişlerdir. Nasıl ki hava olmadan yaşamak düşünülemez ise bugün artık sanatsız bir toplum veya ulus düşünülemez. Bireylerin sanatsal yaratıcılık ile algıladıkları arasında bağlantılar kurmalarını, bu bağlantıları eleştirip sonuçlar çıkarmalarını, bu sonuçları duyarlılıkları ile değerlendirip aktarmalarını sağlayan sanatlar eğitimi sürecinde, birey algılarını eleştiri süzgecinden geçirip yargılamakta, yaratıcı, özgün, çok yönlü çözümler geliştirebilmekte, böylelikle

güncel hayattaki olaylara yaklaşımları da diğer bireylere göre farklılık göstermektedir (Özsoy, 2002).

2.1.3.Görsel Sanatlar Dersinin, Genel Eğitimdeki Yeri ve Önemi

Eğitim bireylerin düşünce, karakter, beden ve ruh güçlerinin geliştirilmesidir. İyi bir eğitimle bireyler karşılaştıkları olayları anlama, muhakeme etme ve doğru kararlar verebilme yeteneği kazanırlar. Eğitimin çocuğun, gencin gelecekteki yaşamı ile ilgili olması gerekir (Ersoy, 1990). Sanat eğitimi bireylere içinde bulunulan toplum için özgür düşünen, birbirini anlayan, tenkitte bulunan ve saygı duyan insanların yetiştirilmesine ve gelişimine olanak sağlar. Sanat, yaşama kendine özgü karakterler verir. Kültürlerin anlaşılmasının önemini, kendi kültürümüze sahip çıkma, onu yaşatma ve gelecek nesillere iletmede etkin bir rol alır. Bu yönüyle, Görsel Sanatlar eğitimi, eğitimin her bölümünde herkes için gereklidir. Çünkü sanat eğitimi nitelikli toplumların var olması için gereken şartlarından biridir (MEB, 2006).

Görsel Sanatlar eğitimi genel eğitimin bir parçası olarak görülmele birlikte başlı başına kendine özgü, kendine özel eğitimi, yöntemi ve teknikleri olan bir alandır. Öğrenciler için bu ders, düşünsel, bilişsel, duyuşsal ve fiziksel etkinlikler içinde bulunarak kendilerini ifade etmelerine yardımcıolan çok yönlü önemli sanatsal bir araçtır (Artut, 2004). Eğitimin en önemli amaçlarından birisi de çocuğun var olan yetilerini geliştirmek, içinde bulunduğu topluma uyması için, sosyal, üretken ve toplumla barışık bir birey olmasını sağlamak ve onu kültür yaratmak için yetiştirmektir. Kültür dil, bilim, teknik, sanat, ahlak, ekonomi, inanç gibi kavramları içine alan kuşaktan kuşağa aktarılan bir olgudur. Bu bakımdan eğitimin görevi yalnızca kültür değerlerini aktarmak değil, kültür değerlerine katkıda bulunan ve bu değerlerin devinimini gerçekleştirebilecek dinamikler yetiştirmektir. “Sanat eğitiminin çalışma ortamındaki çeşitliliğinin çocuğun özelliklerine uygun oluşu, onlara deneyerek öğrenmeleri için çok yararlı fırsatlar hazırlayabilmesi, onu, çağın en geçerli eğitim sistemi haline getirmiştir” (Gökaydın, 1996).

Görsel Sanatlar eğitimi, gelişmiş birçok ülkede öğrencilerin eğlenerek öğrenmelerinde kullanılan, etkili bir eğitim şekli olarak görülmektedir. Bu doğrultuda; görsel sanatlar, öğrencilerin eğitimine dolaylı destek çıkan bir alan olmaktan öte, başlı başına öğrencilerin eğitilmesinde kullanılan temel bir yol olarak

ele alınmaktadır. Bu yaklaşım altında; Görsel Sanatlar eğitiminin, eğitim yapısı içerisinde temel bir yol olarak ele alınması, bireyin gerçek yaşam için gerekli beceri ve davranışları edinmesine ve iş piyasasına hazırlanmasına katkı sağlayan önemli bir alan olarak görülmesine olanak sağlamaktadır (Walters, 1963; Kelchner, 1989; Rooney, 2004'den aktaran: Salderay, 2008).

Görsel Sanatlar dersinin ilköğretimde sanat eğitimi içerisindeki yeri ve önemi çok büyüktür. Çünkü ilköğretim çağı çocukluğun üretken ve sosyal bir toplumun zeminini oluşturması açısından alacağı estetik eğitimin kaçınılmaz zorunluluğu vardır. Bu dönem çocukların zihinsel, bedensel ve ruhsal açıdan dış etkilere en açık olduğu dönemi oluşturmaktadır. Bu bağlamda da sanat eğitiminin verileceği en uygun dönem bu yaşlardadır. Sanat eğitimi çocuğun algısal yetilerinin gelişmesini sağlayacaktır. Sanat eğitimi hedeflenen amaçlar doğrultusunda belli bir disiplin içerisinde verilmelidir (Kaya, 2006).

2.1.4. Görsel Sanatlar eğitiminin Özel Eğitimde yeri ve önemi

Özel eğitim, fiziksel, bilişsel, duyuşsal, iletişimsel ve toplumsal gelişmelerindeki nitelikleri sebebiyle normal eğitimden faydalanamayan bireylere özel yetişmiş elemanlar tarafından bir ekip çalışması anlayışıyla ve hazırlanmış eğitim programı, geliştirilmiş farklı metot ve/veya özel eğitim materyalleri kullanılarak verilen eğitimdir (Dunn, 1973).

Özel eğitimi genel eğitimden farklı kılan ve onu özel yapan, kimi kapsar, neyi öğretir ve nerede uygulanır sorularının yanıtında yatmaktadır (Ataman, 2003). Bireysel farklılıklar olağan görülüp kabul edilmeye başlandıktan sonra, bireysel, bireyler arası ve birey kendi içindeki farklılıklarının yol açtığı sınırlılıkların üstesinden gelmek için çeşitli düzenlemelere yer verilmiştir. Çeşitli ölçü araçlarıyla insanların farklılıklarının tanılanması çoğu zaman farklılıklara göre okulların donatılması ve öğretim süreçlerinde düzenlemelerin yapılmasıyla sonuçlanmaktadır (Özyürek, 2005).

Öğretmenlerin en önemli amacı öğrencilerin var olan potansiyellerini kullanarak yaşama donanımlı bir biçimde hazır olmalarını sağlamaktır. Bu amacı karşılayabilmek için ise, öğretmenlerin etkili öğretim sunması gerekmektedir. Etkili öğretim uygulamalarında öğretmen; öğretimin planlanmasını, öğretim yöntemini,

öğretimin sunulmasını ve değerlendirilmesini planlar ve bu plana göre öğretimi sunar (Tekin, 2005).

2.1.5. Görsel Sanatlar Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleri

Görsel Sanatlar Öğretmeni Özel Alan Yeterlikleri Talim ve Terbiye Kurulunca uygun bulunan görsel sanatlar öğretmeni özel alan yeterlikleri, Bakanlık Makamının 25 Temmuz 2008 tarih ve 2391 sayılı onayı ile yürürlüğe konulmuştur (MEB, 2008h). Bu yeterlilikler şöyledir;

1-Öğrenme Öğretme Sürecini Planlama ve Düzenleme

- a. Öğrenme öğretme sürecine uygun plan yapabilme
- b. Uygun öğrenme ortamları oluşturabilme
- c. Uygun materyaller ve kaynaklar elde etme
- d. Görsel sanatlar öğrenme öğretme sürecinde teknolojik kaynakları kullanabilme

2- Görsel Sanatlar Alanında İletişim Kurabilme

- a.Öğrencilerin sanat ve tasarım çalışmalarında, duygusal gelişimlerini gözeterek kendine güven duygularını ve yaratıcılıklarını zedelemeyecek yönde iletişim kurabilmelerini sağlayabilme
- b. Öğrencilerin öğrenme öğretme sürecinde birbirleriyle olan etkileşimini geliştirme için empati kurabilmelerini sağlayabilme
- c. Sanat eğitimi yoluyla öğrencilerde çatışma ortamından uzak yapıcı kişilik oluşturabilme

3- Tasarım, Uygulama ve Görsel Okur -Yazarlık Becerilerini Geliştirme

- a. Öğrencilerin tasarım becerilerini geliştirebilme
- b. Öğrencilerin sanat ve tasarım çalışmalarında araç- gereçleri tekniğin özelliklerine göre kullanabilme becerilerini geliştirebilme
- c. Öğrencilerin sanat eserlerini okuma ve anlama becerilerini geliştirebilme
- d. Öğrencilerin görsel sembolleri okuma ve anlama becerilerini geliştirebilme
- e. Öğrencilerin sanat eserlerini özgün görsel çalışmalar yapabilme becerisini geliştirme
- f. Öğrenme öğretme sürecinde özel gereksinimli ve özel eğitime gereksinim duyan öğrencileri temele alan uygulamalar oluşturabilme

g. Atatürk'ün sanat görüşü ile ilgili düşünce ve görüşlerini öğrenme öğretme sürecindeki uygulamalarda bulma.

4- Öğrenme Öğretme Sürecini İzleme ve Değerlendirme.

- a. Görsel sanatlar öğrenme öğretme sürecindeki gelişimlerine dair ölçme ve değerlendirme uygulamalarının hedeflerini belirleyebilme.
- b. Öğrencilerin sanat ve tasarım çalışmalarına yönelik sanatsal gelişimini izleyip ve değerlendirebilme.
- c. Öğrencilerin öğrenme etkinliklerindeki sanatsal duyarlılığını ve kültürel gelişimini izleme ve değerlendirebilme.

5- Görsel Sanatların Birey, Toplum Yaşamına Etkileri ve Okul, Aile İşbirliği

- a. Öğrencilerin estetik beceri yönünden geliştirilmesinde ailelerle işbirliğinde olma
- b. Öğrencilerin sanat ve sanatçının önemini kavramalarında ilgili kurum, kuruluş ve kişiler ile işbirliği içinde olma
- c. Öğrencilerin, sosyal gelişimine katkı sağlayan ulusal bayram ve törenlerin anlam ve önemini farkına varmalarını ve aktif katılımlarını sağlayabilme
- d. Ulusal bayram ve törenlerin anlam ve önemine yönelik organizasyon yapabilme
- e. Okulda sanat ve kültür ortamı oluşturmada görsel sanatlar ile çevre ilişkisinin kurulmasını sağlayabilme
- f. Toplumsal liderlik yapabilme.

6- Mesleki Gelişimi Oluşturma

- a. Meslekteki yeterlilik durumunu ortaya koyabilme belirleyebilme
- b. Görsel sanatlar eğitim ve öğretimine dair bireysel ve mesleki tecrübe gelişimini sağlayabilme.
- c. Bilişim teknolojilerinden mesleki gelişim ve iletişim için yararlanabilme.

(MEB, 2008h) Özel eğitim ilköğretim okullarında görev yapan görsel sanatlar öğretmenleri hem çalıştıkları özel eğitim alanının alan yeterliklerine, hem de görsel sanatlar özel alan yeterliklerine sahip olmak durumundadır. Bu da; öğrencilerin tıbbi ve eğitsel yönlendirme raporlarını yorumlayabilme, Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP) hazırlayıp uygulayabilme, BEP'e göre Bireyselleştirilmiş Öğretim Programı (BÖP) hazırlayıp uygulayabilme, meydana gelen davranış problemlerini

yönetebilme, öğrencilerin gereksinim duyduğu öğrenim ortamını ve öğrenim materyallerini hazırlama gibi önemli sorumlulukları olduğunu göstermektedir. Bu öğrencilerle çalışmak çok büyük mutluluk kaynağı olabileceği gibi aynı zamanda duygusal ve fiziksel açıdan da yorucu olabilmektedir. Çünkü öğretmen çoklu engel gruplarıyla çalışabilmektedir. Bu nedenle öğrenmeyi sağlayıcı birçok tekniği kullanmayı bilmesi gerektiği gibi her bir engel türüne bağlı olarak da bireysel öğretim ile ilgili bilgi ve becerilerle donatılmış olması gerekir.

Branş öğretmenleri lisans düzeyinde özel eğitim ile ilgili ders almadıklarından ya da kısıtlı aldıklarından dolayı bu yeterliklere sahip olmada zorlanabilirler. Ancak bu demek değildir ki kendini geliştiremez, destek alamaz. Öğretmen kendini geliştirerek ve diğer uzmanlarla işbirliği yaparak öğrencilerin, farklı öğrenme ihtiyaçlarına göre nasıl yaklaşacağını, müfredatı özel gereksinimli çocuklara göre nasıl uyarlayabileceğini, çocuğun yetersizliklerinin bilişsel, fiziksel, duygusal, toplumsal, iletişim gelişimi üzerindeki etkilerini ve buna göre öğrencinin gereksinimlerini belirleyerek dersini işlemelidir. Öğretmenin nitelikli olmasında lisans eğitimi sırasında aldığı eğitim yani mesleki bilgi ve beceri ilk etapta yetersiz kalabilmektedir. Özel eğitim alanında öğretmenlerin yararlanabileceği örnek çalışmaların olduğu kaynak kitap eksikliği göze çarpmaktadır. Bu nedenle özel eğitimin her alanında, öğretmenlerin kendilerini geliştirmelerine olanak sağlayacak, farklı etkinlikler ve çalışmalarla yol gösterici olacak kaynak kitap gereksinimi vardır.

“Özel eğitim hizmeti veren kurumlarda sanat eğitimcisi bu çocuklarla ilgili profesyonel özel eğitim almış olması gerekmektedir ya da bu konuyla ilgili tecrübesi olmalıdır. Görsel Sanat öğretmenleri öğrencinin nerelerde eksikliklerinin olduğunu belirleyip, bu durumla ilgili iyileştirici öğretim metotları geliştirerek bunları kolayca zihinsel engelli çocuklara öğretmeye çalışmalıdır” (Packart, 1975).

2.2. İlgili Araştırmalar

Salderay (2001), Zihinsel engeli bulunan öğrencilere eğitim veren özel eğitim öğretmenlerinin plastik sanatlar eğitimine dair görüşlerini araştırdığı çalışmasında, problemi derinlemesine irdeleyen yedi ayrı alt amaç belirlenmiştir. Bunları: özel eğitim öğretmenlerinin plastik sanatlar eğitimine ilişkin eğitim durumları, plastik sanatlar eğitiminin potansiyel gücünün kullanılması, plastik sanatlarla ilintili yaratıcı sanatların kullanımı, sanat atölyelerinin durumu, plastik sanatlar eğitimi destekli

bilgisayar eğitimi ve plastik sanatlar eğitimi ile birlikte işlevselleşebilen uyarlama aletleri, ağırlıklar ve çevresel düzenlemelerin kullanımını şeklinde belirlemiştir. Araştırmanın sonucunda zihinsel engelli bireylerin eğitiminde plastik sanatlar eğitiminin kullanımı, gerek bu alanda eğitilmiş eğitimciler yönünden gerekse plastik sanatlar eğitimi alanının potansiyel varlığının kullanılması yönünden yeterli düzeyde olmadığı belirlenmiş ve araştırmanın bulgularından elde edilen bilgilere göre uygulamaya yönelik ve ileri araştırmalara yönelik birtakım önerilerde bulunmuştur.

Işık (2003), araştırmasında Resim-İş dersinin zihinsel engeli bulunan çocukların el becerisine katkısıyla ilgili Özel eğitim öğretmeni görüşlerini almak istemiştir. Bu amaçla ilgili bu araştırma gerçekleştirmiştir. Araştırmadaki çalışma grubu Eskişehir il sınırları içerisinde ilköğretim okulu zihinsel engelli bireylere eğitim veren okullarda görev alan özel eğitim öğretmenleri olarak belirlenmiştir. Araştırma bulgularından elde edilen bilgilere göre; 'Resim-İş' dersi programında yer alan tüm konuların uygulanmasının çocuğun el becerisinin gelişimine yeterli düzeyde katkı sağladığı görüşünde oldukları, yine özel eğitim öğretmenlerinin 'resim-is' ders programının uygulanması sırasında ise güçlüklerle karşılaştıkları belirlenmiştir.

Engin (2005), işitme engelli çocuklarda görsel sanatlar eğitimi uygulamalarını değerlendirdiği bir çalışma yapmış ve işitme engelli ilköğretim okullarında verilen görsel sanatlar (resim-iş) eğitimini planlama aşamasından uygulanmasına kadarki süreçte değerlendirmiştir. Yaşanan güçlükleri, beklentileri, öğrenci durumlarını, tutumlarını, eğitim ortamını ve resim-iş öğretmenlerinin tutumlarını eleştirel olarak incelemiştir. Kırıkkale- Vali Behiç Çelik İşitme Engelliler ilköğretim Okulu 6., 7. ve 8. sınıflarını araştırma kapsamına almış ve şu sonuçlara ulaşmıştır; İşitme engelli okulların ders çizelgelerinde sanat eğitimi için ayrılan ders saatlerinin yeterli olduğu; MEB müfredat programındaki konuların, işitme engelli ilköğretim okullarında uygulanabilir olduğu; başka engeli olmayan işitme engelli çocukların, işiten yaşlılarıyla aynı resimsel gelişmeyi gösterdikleri; işitme engeliyle birlikte farklı seviyelerde zekâ yetersizliği de olan çocukların ise, sanat eğitimi sayesinde olumlu gelişme gösterdikleri, arkadaş çevrelerinde daha olumlu kabul edildikleri; engelli çocuklara gösterilen saygı ve sevginin, onların tavırları, özgüvenleri ve resimsel gelişimleri üzerinde olumlu etki yarattığı; ortaya konulmuştur. Bu araştırmanın sonuçlarına göre; işitme engelli okullarında görevlendirilecek görsel sanatlar eğitimcilerinin atanmadan önce veya atandıktan hemen sonra özel eğitim bilgisini

alabilecekleri hizmet içi eğitim kurslarına katılmaları; işitme engelli çocukların görsel eğitime önem verilmesi; müfredat programlarında yer alan konuların, çocukların özellikleri göz önüne alınarak işlenmesi; kaliteli sanat eğitimin yapılması için uygun ortamların (dersliklerin) oluşturulması; çocukların müze ve öğren yerlerinin eğitim amaçlı ziyaretlerine önem verilmesi; çocukların çalışmalarının ailelerin ve daha geniş çevrelerin görebileceği şekilde sergilenmesi ve değerlendirilmesi gerektiğini önermiştir.

Göksu (2006), araştırmasında değerlendirmeye aldığı Görsel Sanat dersi ile ilgili ilköğretimdeki ilgili öğretmen görüşlerini belirlemek için Ankara ilinde bulunan 59 öğretmenle bir çalışma yapmıştır. Araştırma sonucunda sanat eğitimi düzeyinden, okullarda Görsel Sanatlar Eğitimi derslerinde öğretilenlerden, öğretmenlerin yeterliliklerinden, ders saati süresinin azlığından, araç gereç yetersizliğinden, çalışma mekânı olan sınıf ya da atölye sıkıntısı , maddi imkansızlıklar, öğrencilerdeki yeteneğin ortaya çıkarılmaması ve öğretimin yalnız yetenekli öğrencilere özgü olması gibi sorunların olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca müfredat programı bu ihtiyaçları tamamen karşılamadığı, program hazırlanırken her çocuğun kendine has bireysel yetenek ve gelişimi olduğu kabul edilmeli ve göz önünde bulundurulması gerektiği, görsel sanatlar eğitimi ders saatinin kısıtlı olduğu, okulların fiziki yapısından, atölye ve malzeme yetersizliğinden kaynaklanan problemlerin olduğu, diğer ders öğretmenlerinin ve idarecilerin görsel sanatlar eğitimi dersinin önem ve gerekliliğini kavraması gerektiği, öğrenci velilerinin de bu derse karşı ilgisiz oldukları ve önemsemedikleri diğer ortaya çıkan sonuçlar arasında tespit etmiştir.

Köse (2005), 'Özel eğitim gereksinimi olan çocuklara seramik eğitimini etkisini araştırmıştır. Araştırmanın deneklerini 2005-2006 eğitim ve öğretim yılında, Ankara ili Sincan ilçe merkezinde Özel Örs Zihinsel Engelliler Eğitimi ve Rehabilitasyon Merkezine devam etmekte olan toplam 15 öğrenci oluşturmaktadır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda deneğin sürekli bir gelişme içerisinde olduğu görülmektedir. Denekte görülen bu gelişmelere dayanarak verilen seramik eğitiminin, deneğin kavramasına, algılamasına ve yaratıcılığına olumlu etkileri olduğu söylenebilir.

Ünal Kaya (2007), yaptığı araştırmada benzer bir konu olan görsel sanatlar eğitiminin zihin engelli öğrencilere katkısını ilgili özel eğitim öğretmenlerinin

görüşlerini alarak ortaya koymak istemiştir. İstanbul ilinde görev yapan 20 öğretmeni ile yapılan araştırma sonucunda okullarda zihin engelli öğrencilere eğitim veren özel eğitim öğretmenlerinin, görsel sanatlar eğitimi ile ilgili eğitim durumlarının, yeterli olmadığı yani alın bilgisi konusunda eksiklikleri olduğu sonucuna ulaşmıştır. Görsel sanatlar eğitimi ders programı ile ilgili alınan öğretmen görüşlerinde ise uygulamada bir takım aksaklıklara neden olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Salderay (2008), Türkiye'deki zihin engelli öğrencilerin eğitim gördüğü iş okullarında görsel sanatlar dersinin özel gerksinimli öğrencilere katkısına yönelik öğretmen görüşlerini araştırdığı çalışmasında 2005-2006 eğitim-öğretim yılında faaliyet gösteren 55 zihin engelliler iş okulu ile ilköğretim ve iş okulunun iş okulu bölümünde görev yapan, görsel sanatlar eğitimi dersini veren 80, resim (40) ve özel eğitim (40) öğretmenin görüşleri doğrultusunda şu sonuçlara ulaşmıştır; 1) Resim öğretmenleri ile özel eğitim öğretmenlerinin görüşleri, görsel sanatlar eğitimi dersinin öğrencilerin; iletişim, çalışma ve kişisel alanlardaki sosyal yaşam becerilerinin (davranış) ediniminde anlamlı farklılıklar; sosyal alandaki sosyal yaşam becerilerinin ediniminde ise anlamlı benzerlikler göstermektedir; 2) Resim öğretmenleri ile özel eğitim öğretmenlerinin görüşleri, görsel sanatlar eğitimi dersinin öğrencilerin; devinsel, bilişsel ve dil ve konuşma alanlarındaki günlük yaşam becerilerinin (beceri) ediniminde anlamlı farklılıklar; öz-bakım ve günlük yaşam alanlarındaki günlük yaşam becerilerinin ediniminde ise anlamlı benzerlikler göstermektedir; 3) Resim öğretmenleri ile özel eğitim öğretmenlerinin görüşleri, görsel sanatlar eğitimi dersinin öğrencilerin; iş çalışma düzeni ve mesleki hazırlık alanlarındaki mesleki eğitiminde anlamlı farklılıklar göstermektedir.

Aksu (2010), Zihinsel engelli çocuklarda görsel sanatlar eğitiminin motor beceri gelişimine katkısı adlı ele aldığı yüksek lisans tezinde, görsel sanatlar eğitiminin zihinsel engeli bulunan ilköğretim 1. kademedeki öğrencilerin motor beceri gelişimine katkısı konusu ele alınmıştır. Araştırma kapsamında görsel sanatlar eğitiminde zihinsel engelli bireylerin motor beceri gelişimi için uygulanması gereken doğru etkinliklerin belirlenmesine ve görsel sanatlar eğitiminin özel eğitim içindeki önemini vurgulanmasına çalışılmıştır. Araştırma 2009-2010 eğitim-öğretim yılında gerçekleştirilmiştir. Bursa il sınırları içerisinde yer alan on beş özel eğitim kurumunda anket çalışmaları yapılmıştır. Otuz üç soruluk anket, bu kurumlarda çalışan seksen beş özel eğitim öğretmenin görüşü alınarak gerçekleştirilmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin belirttiği görüşler doğrultusunda görsel sanatlar eğitiminin, zihinsel engelli çocukların gelişiminde önemli bir yeri olduğu ve katkısının yadsınamaz olduğu düşünülmektedirler. Ayrıca yine araştırmaya katılan öğretmenler görsel sanatlar dersinin, öğrencilerin motor becerilerini geliştirmekte fayda sağladığı ve el-göz koordinasyonunu geliştirdiğini ifade etmişlerdir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda, zihinsel engelli çocukların motor beceri düzeylerinin geliştirilmesi için temel ince motor hareketleri geliştirmeyi içeren sanat eğitimi programına yer verilmesi, kurumlarda sanat eğitimcisi ve sanat atölyesi bulundurulması önerilmiştir.

Paksoy (2003), Eğitilebilir zihin engelli 8 çocuk ve normal gelişim gösteren 10 çocuk ile 8-12 yaş eğitilebilir zihinsel engelli çocukların resim iş eğitimini araştırmıştır. Araştırmacı uygulama çalışması yapmıştır.Çocuk resmini gelişim aşamalarıyla değerlendirilerek incelemiştir.Bunun sonucunda 8-12 yaş eğitilebilir zihin engelli çocukların diğer derslere göre resim-iş derslerine daha fazla etkin katıldıkları, çocukların sözlü ifadede bulunamadıkları birçok duygu ve düşünceyi sanatın bir kolu olan resimle ifade etme şansı bulduklarını, rehabilite olan ruhlarıyla saldırgan tutum ve davranışlarını bir kenara bıraktıklarını, enerjilerini daha yararlı etkinliklere yönlendirdiklerini ve yaptıkları çalışmalardan mutlu olup gurur duyduklarını gözlemlemiştir. Bu çocukların normal gelişim gösteren çocuklara göre zekâ durumları ne olursa olsun, ihtiyaç duyulan destek ve sevgi sağlandığında her çocuğun durumunda küçük ya da büyük gelişim gözlemlenebileceğini belirtmiştir.Bu çocukların bilgi ve beceri kazanıp, toplumlaşma sürecine katılan birey haline geleceğini belirtmiştir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırma grubu, verilerin toplama aracı ve verilerin çözümlenmesi konularına yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Bu çalışmada Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı (devlet ve özel) KKTC genelindeki Özel Eğitim Kurumlarında görev yapan görsel sanat öğretmenlerinin Görsel sanat eğitim uygulamaları ile ilgili görüşlerini belirlemeye yönelik bir çalışmadır. Bu çalışmada Özel eğitim kurumlarındaki mevcut durumun derinlemesine incelenmesi için öğretmen görüşlerinden yararlanmak için nitel araştırma yöntemi seçilmiştir. Nitel araştırma, gözlem ve doküman analizi gibi yöntemlerin kullanıldığı, algı ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir şekilde meydana getirilmeye çalışıldığı nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir. Başka bir deyişle nitel araştırma, kuram oluşturmayı temel alan bir anlayışla sosyal olguları bağlı buldukları çevre içerisinde araştırmayı ve anlamayı ön plana alan bir yaklaşımdır (Yıldırım ve Şimşek 2013).

Bu çalışmada nitel araştırma metodu içerisinde olan görüşme türlerinden olan 'Yarı Yapılandırılmış Görüşme Yöntemi' kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme, hem durağan seçenekli cevaplamayı hem de ilgili alanda derinlemesine çalışmayı birlikte kullanır. Bundan dolayı analizlerin kolaylığı görüşülene kendini ifade etme imkânı, gerektiğinde derinlemesine bilgi sağlama gibi avantajları bulunur (Büyüköztürk, Çakmak ve diğ. ,2008).

3.2 Çalışma Grubu

Araştırmanın evreni KKTC'deki okullarda görev yapan Görsel sanat öğretmenleri, örneklem ise KKTC'deki Özel eğitim kurumlarında 2016-2017 eğitim-öğretim yılında görev yapan Görsel sanat öğretmenleridir.

Araştırmaya katılan Görsel sanat öğretmenlerinin 2'si MEB Eğitim ortak hizmetler dairesine bağlı Özel eğitim kurumlarında görev yapmaktayken 12'si MEB ilköğretim dairesine bağlı Özel eğitim merkezlerinde görev almaktadır.

Tablo 1'de çalışma grubunu oluşturan ilgili Görsel Sanat öğretmenlerinin demografik özellikleri gösterilmiştir. Tablolarda katılımcı isimleri kullanılmamış ve kodlanmıştır (Görsel sanat öğretmenleri için GÖ).

Tablo 1. Çalışma Grubundaki Görsel Sanat Öğretmenleri Demografik Bilgileri

GÖ	Cinsiyet	Yaş	Meslekteki Kıdem Yılı	Çalıştığı Kurum (Özel/Devlet)
1	E	47	25	Devlet
2	E	37	20	Devlet
3	E	45	22	Devlet
4	E	34	11	Devlet
5	K	39	16	Devlet
6	K	49	27	Devlet
7	E	41	16	Devlet
8	E	33	10	Devlet
9	E	36	19	Devlet
10	E	47	23	Devlet
11	E	49	25	Devlet
12	E	47	25	Devlet
13	K	28	6	Özel
14	K	23	1	Özel

3.3 Veri Toplama Aracı ve Verilerin Toplanması

Bu araştırmada görüşme çeşitlerinden biri olan “yarı yapılandırılmış görüşme” tekniği kullanılmıştır. Bu teknikte, araştırmacı tarafından geliştirilen soruları içeren görüşme formu hazırlanır. Görüşme esnasında konuşmanın akışına bağlı olarak yan ya da alt sorularla görüşme sorularının cevapları detaylanır. Bu durum görüşmenin akışını etkileyebilir ve kişinin verdiği yanıtları daha derin açıklaması gerekebilir.

Çalışmada, araştırmacının yaptığı 8 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu geliştirilmiştir. Araştırma sorularını 3 alan uzmanı, 2 ölçme değerlendirme uzmanı ve 1 Türk dili uzmanı tarafından gözden geçirilip onay alındıktan sonra son hali Görsel Sanatlar öğretmenine uygulanmıştır. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Dairesinden izin alınmıştır. Araştırmaya katılan öğretmenlerin gönüllülük esasına bağlı olarak (herhangi bir zorlama olmaksızın) araştırmaya katılmaları istenmiştir. Görüşmeler, Şubat 2017 - Nisan 2017 tarihlerinde katılımcıların görev yaptığı okullarda gerçekleştirilmiştir. Veriler, karşılıklı görüşme sonucu elde edilmiştir. Görüşmeler, kişilerden izin alınarak sesli kayda alınmıştır. Böylece çalışmada herhangi bir veri kaybı söz konusu olmamıştır. Görüşme soruları görüşme öncesi Görsel sanat öğretmenlerine gösterilmiştir. Görüşmeler 25-30 dk. sürmüştür.

3.4 Verilerin Analizi

“Görüşmeler sonucu elde edilen verilerle ilgili çözümlenmeler nitel boyutta gerçekleştirilmiştir. Mülakat kayıtları yazıya dökülerek incelenmiştir. Görsel Sanat öğretmenlerinden elde edilen verilerin çözümlenmesinde içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi, toplanan verilerin sırasıyla kavramsallaştırılıp sonrasında oluşturulan kavramlara göre akılcı bir şekilde düzenlenmesi ve buna göre veriyi açıklayan temanın belirlenmesi (Yıldırım ve Şimşek, 2006); verilerin tanımlanması, kodlanması ve kategorileştirilmesi sürecidir (Patton, 1990). İçerik analizi yaklaşımı, nitel mülakat verilerinin ve açık uçlu soruların analizinde oldukça sık kullanılmaktadır (Robson, 2001 ve Bell, 1999). Görüşmeler elde edilen ses kayıt verileri görüşmeden sonra araştırmacı tarafından ayrıntılı dinlenerek bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Verilerin araştırmacı tarafından defalarca dinlenip yazıya aktarılması süreci, araştırmacı tarafından kavramsal çerçevenin iyice anlaşılması, netleşmesini sağlamıştır. Ayrıca mülakat kayıtlarında net duyulamayan ve anlaşılmayan sözcüğü belirlemek için ses kaydı defalarca başa alınarak yeniden dinlenmiştir.

Araştırma esnasında elde edilen verilerin incelenmesinde “içerik analizi” tekniği uygulanmıştır. İçerik analizi, bir metnin belirli kodlamalarla daha küçük içerik kategorileri ile özetlenmesi olarak tanımlanmıştır (Büyüköztürk vd., 2008). Tavşancıl ve Aslan’a (2001) göre içerik analizi, sözel, yazılı ve diğer materyallerin

içerdiği mesajı, anlam ve dil bilgisi yönünden objektif ve sistematik olarak gruplandırma, sayılara dönüştürme ve çıkarımda bulunma yoluyla sosyal gerçeği araştıran bilimsel bir yaklaşım olarak tanımlanmıştır. Bu çalışmada veriler, görüşmede kullanılan sorular dikkate alınarak sunulmuştur. Her soruya verilen yanıtlardan iletiler (kodlar) çıkarılmıştır. Daha sonra kodlardan benzer olanlar aynı grup altında toplanmış ve kategoriler oluşturulmuştur. Ardından ise, belirlenen kategorilerin frekanslar sunulmuştur. Frekanslar, katılan öğretmenlerin sayısına göre değil; öğretmenlerin ortaya koydukları iletilere göre sunulmuştur. Bunun nedeni ise, öğretmenlerin bazı sorularda birden çok kod (ileti) ortaya koymaları, bazı sorularda ise yanıt vermemeleri ile ilgilidir. Görüşmelerin yapıldığı bireylerin düşüncelerini etkili bir biçimde göstermek amacıyla doğrudan alıntılara çokça yer verilmiştir. Alıntılarda katılımcı isimleri kullanılmamış ve kodlanmıştır (Görsel sanat öğretmenleri için GÖ). Geçerlik ve güvenilirlik için aşağıdakiler gerçekleştirilmiştir.

Geçerlik: Elde edilen veriler detaylı olarak yazıya dökülmüş ve sonuçlara nasıl ulaşıldığı açık ve anlaşılır bir şekilde açıklanmıştır. Görüşmeler yapılan öğretmenlerin düşüncelerine doğrudan alıntılar yoluyla sık sık yer verilmiş; bunlardan yola çıkılarak araştırma sonuçları açıklanmıştır. Bu şekilde çalışmanın geçerlik çalışması yapılmıştır (Aslan ve Güneyli, 2008).

İç Geçerlik: Araştırmadan elde edilen bulgular, kendi içinde çelişkili olmayan ve anlamlıdır. Ortaya konan kavramlar bir bütünü oluşturur. Bunun yanında, elde edilen bulgular, oluşturulan kavramsal çerçeveye bir bütün içinde uyumludur. Veri toplama ve araştırma soruları oluşturulurken bu çerçeveden yararlanılmıştır. Kısaca, gerek veri toplama süreçlerinde gerekse verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması süreçlerinde tutarlı olunmuş; bu tutarlığın nasıl sağlandığı ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Araştırmacılar sürekli olarak kendilerini ve araştırma sürecini eleştirel bir gözle sorgulamış; elde edilen bulguların ve bu bulguların sonuçlarının gerçeği yansıtmadığını denetlemiştir (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Dış Geçerlik: Araştırma sonuçları, araştırma sorusu ile ilgili kavramsal çerçeveye tutarlıdır. Araştırma, bulgularının yapılacak başka çalışmalarda sınanabilmesi için gerekli olan açıklamalar yer almaktadır. Araştırma sonuçlarının benzer ortamlara genellenebilmesi için araştırmacılar, okuru araştırmamanın tüm

aşamaları hakkında detaylı bir şekilde bilgilendirmiştir. Okur, araştırma sonuçlarından yola çıkarak kendi ortamına doğrudan genelleme yapamayabilir; ancak kendi ortamı için geçerli olabilecek bazı dersler ya da deneyimler çıkarabilir. Bu gerçekleştiği takdirde, nitel araştırma sonuçlarının genellenebilirliği artar (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Güvenirlilik: Araştırmacı yapıla bu çalışmada görüşülen öğretmenleri belli bir görüş doğrultusunda yönlendirmekten kaçınmıştır. Kısaca, araştırmacıların rolü, öğretmenlerin araştırmanın konusu ve amacı doğrultusunda görüşlerini hiç bir dış etki altında kalmadan ifade etmelerini sağlamak olmuştur. Çalışmada, görüşme yoluyla elde edilen veriler araştırmacılar tarafından çözümlenmiş ve iletilerle (kodlarla) kategoriler belirlenmiştir. Araştırmada kullanılan kodlamanın güvenirliliğini ortaya koymak amacıyla 14 kâğıttan gelişigüzel seçilen 10'u, araştırmacılar tarafından ayrı ayrı değerlendirilmiş; iki veri işleyicinin (kodlayıcı) değerlendirmeleri arasındaki tutarlığa bakılmıştır (Tavşancıl ve Aslan, 2001). Yapılan hesaplama sonucunda veri işleyiciler arasındaki tutarlık %80 bulunmuştur. Araştırmanın güvenirliliği için kodlayanlar arasında en az %70'lik bir görüş birliği gereklidir (Hall ve Houten, 1983'ten Akt.: Karaman-Kepenekçi, 2005).

Çalışmada, bu değerün üstüne çıktığı için görüşme dokümanlarının belirlenen kategoriler bakımından güvenilir bir biçimde ölçüldüğü sonucuna varılmıştır. Dış güvenirlilik konusunda araştırmacıların alacağı ikinci önlem, araştırma kapsamında veri kaynağını oluşturan bireylerin anlaşılır şekilde tanımlanmasıdır. Böylece, benzer doğrultuda çalışmalarda bulunan diğer araştırmacılar, örneklem oluştururken bu tanımlamaları gözönünde bulundurabilir. Bu nedenle bu araştırma kapsamında görüşülen bireyler ayrıntılı bir biçimde (kıdem, görev yeri, görev süresi) tanımlanmıştır. Veriler, diğer araştırmacılar tarafından incelenebilecek şekilde saklanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırma problemi ve alt amaçlarına bağlı olarak içerik analizi gerçekleştirilmiş ve bulgular tablolar halinde sunulmuştur. Tablolarda, öğretmen görüşleri frekans değerleri verilerek sunulmuş ve doğrudan alıntılar gerçekleştirilmiştir. Doğrudan alıntılarının yanında yer alan GÖ Görsel sanat öğretmenlerini temsil etmektedir. Bulgular sunulurken öğretmen isimleri kullanılmamış ve sayılarla kodlama yöntemi uygulanmıştır.

Tablo 2’de Görsel Sanatlar Eğitim programına yönelik öğretmen görüşleri sunulmuştur:

Görsel Sanatlar Eğitim programının değerlendirilmesi	f
Görsel sanat eğitim program içeriği	14
Görsel sanat eğitim programında ayrılan süre	3
Toplam	17

Araştırmaya katılan 14 görsel sanat öğretmeni; “Görsel Sanatlar Eğitim programına yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?” sorusuna ilişkin 17 yanıt ortaya koymuştur. Verilen yanıtlardan 14’ü Görsel sanat eğitim program içeriğine ilişkin yanıt verirken 3’ü Görsel sanat eğitim programında ayrılan süreye ilişkin ifade de bulunmuştur.

‘Görsel sanat eğitimi program içeriği’ başlığıyla ilgili, öğretmenler aşağıdaki konular üzerinde durmuşlardır:

- İçerik öğrenciye yöneliktir.(Öğrenciye uygun olan etkinlik seçilip uygulanıyor)

- Program; Resim, El işi (Dikiş teknikleri), Ahşap boyama (Tepsi, Çerçeve, Ahşap kutu boyama-süsleme), Takı tasarım (Kolye , tesbih, bilezik vs.), Kil (seramik) etkinliklerini içerir.
- Bireysel-Grup çalışmaları yapılır.

‘Görsel sanat eğitimi program içeriği’ başlığıyla ilgili 3 öğretmenin görüşü aşağıda sunulmuştur:

‘Öğretim programları içeriği genel olarak öğrenciye yöneliktir. Ancak programın güncellenip düzenlenmesinde fayda vardır.’(GÖ1)

‘Program doğrultusunda değil öğrencinin raporuna, öğrenebilirliğine göre daha çok eğitim veriyoruz. Öğretim programımız içerisinde pastel boya, sulu boya, karakalem çalışması yapılıyor. Bireysel +Grup çalışmaları yapılıyor. Grupla yapılan çalışmalar tercih sebebidir. Öğrenci öğrenciden daha iyi öğreniyor.’(GÖ6)

‘Her engel grubuna ait çocuğun faydalanacağı çalışmalar belirliyoruz. Sadece ürün ortaya koyma amaçlı değil terapi amaçlı kullanıyoruz seramik atölyemizi. Kalıp kullanarak tabak, mumluk, tabla vb. basit çalışmalar. Boyama sırlama, fırınlama aşamalarıyla seramik çalışmaları öğretim programımız içerisinde yer alıyor.’(GÖ8)

‘Görsel sanat eğitim programında ayrılan süre’ başlığıyla ilgili, öğretmenler aşağıdaki konular üzerinde durmuşlardır:

- Sürenin yeterliliği

‘Görsel sanat eğitimi programında ayrılan süre’ başlığıyla ilgili 1 öğretmenin görüşü aşağıda sunulmuştur:

‘Çocukların hayatta karşılaşılabilecekleri zorlukları aşmak amacıyla, bir takım el becerileri geliştirerek özel eğitim çocuklarını hayata hazırlamak, ahşap atölyesinde kesme, boyama, delme, vidalama, çakma çalışmaları yapılarak ince motor davranışlarını geliştirme, el-göz koordinasyonunu geliştirme, fizik tedaviye destek amaçlanmaktadır. Tüm bunları düşünerek öğretim programımızda bu ders için ayrılan sürenin yetersiz olduğunu düşünüyorum. Programla ilgili yeni düzenlemeye gidilmesi gerekmektedir.’(GÖ14)

Tablo 3’deGörsel Sanatlar Eğitimi, uygulama aşamasında öğrencinin yaşadığı zorluklara yönelik öğretmen görüşleri sunulmuştur:

Öğrencinin Yaşadığı zorluklar	f
Fiziksel engel durumu kaynaklı	11
Verilen yönergeyi algılamada sıkıntı	2
Derse karşı isteksizlik	3
Korku ve Tedirginlik Yaşamayı	2
Yaratıcılık Becerisini Kullanamama	2
Toplam	20

Araştırmaya katılan 14 görsel sanat öğretmeni; “Görsel Sanatlar Eğitimi, uygulama aşamasında öğrencinin yaşadığı zorluklara yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?” sorusuna ilişkin 20 yanıt ortaya koymuştur. Araştırmaya katılan 14 görsel sanat öğretmeninden 1’i bu soruya öğrencilerin yaşadığı herhangi bir zorluk olmadığını sadece zaman zaman isteksizlikleri olduğunu ifade etmiştir. Araştırmaya katılan görsel sanat öğretmenlerin ortaya koydukları yanıtların 11’i fiziksel engel durumu kaynaklı, 2’si Verilen yönergeyi algılamada sıkıntı, 3’ü derse karşı isteksizlik, 2’si korku ve tedirginlik yaşanması, 2’si de yaratıcılık becerisini kullanamamak ile ilgilidir.

Fiziksel engel durumu kaynaklı başlığıyla ilgili, öğretmenler aşağıdaki konular üzerinde durmuşlardır:

- Materyali doğru kullanabilme
- Ders uygulamalarını tam bağımsız gerçekleştirebilme

Fiziksel engel durumu kaynaklı başlığıyla ilgili 3 öğretmenin görüşü aşağıda sunulmuştur:

‘Öğrenci kullanacağı materyali, malzemeyi bilmesi lazım. Eğer öğrenci engeli ağır düzeyde ise muhakkak yanında sınıf öğretmeni de yer almaktadır. Tam bağımsız yapılamayan bir etkinliği öğretmen desteği ile başarması sağlanmaktadır.

Kısacası engelinden dolayı bazı öğrencilerimiz etkinliği gerçekleştirmekte zorlanmaktadır.’(GÖ7)

‘Öğrencinin seviyesine, engel durumuna göre öğretim programından uyarılma yapılarak pratik gerçekleştirilmeye çalışılıyor. Engel durumundan kaynaklanan sıkıntılar ve zorluklar yaşanıyor Öğrenci tam bağımsız hareket edemiyor.’(GÖ12)

‘Öğrencinin durumuna göre değişiyor. Kimi öğrencimiz iğneye iplik takma becerisi uzun zaman alabildiği gibi bunu kısa sürede yapabilen de var. Bunun gibi basit bir düğüm atmak, makas kullanmak... Dikiş makinesini kullanabilen bir öğrencimiz var.’(GÖ7)

Verilen yönergeyi algılamada sıkıntı başlığıyla ilgili 1 öğretmenin görüşü aşağıda sunulmuştur:

‘Verilen yönergeleri tam anlamıyla gerçekleştirememe, yönergeyi anlamada zorluk çekmesi. Örneğin kesme eylemini düzgün kesememe, malzemeyi ziyan etme, hatalı boyama vb.’(GÖ13)

Derse karşı isteksizlik başlığıyla ilgili 1 öğretmenin görüşü aşağıda sunulmuştur:

‘Verilen her etkinliği kabul etmeyen, yapmak istemeyen çocuklar var. Bu durum hem öğrencinin hem de öğretmenin yaşadığı zorluklar içerisindedir.’(GÖ5)

Korku ve tedirginlik yaşaması başlığıyla ilgili 1 öğretmenin görüşü aşağıda sunulmuştur:

‘Dikiş makinesini kullanabilen bir öğrencimiz var. Bunun yanında korkuları olan öğrencilerimiz de var; Ya elime iğne batarsa ya makas keserse vb. korkular. Bu gibi durumlar öğrencilerimizin yaşadığı zorluklar.’(GÖ7)

‘ Öğrenciler atölyeye ilk geldiklerinde tedirgin oluyor, zımpara makinesinin titremesinden korkuyor. Bu yüzden derse karşı ilk etapta uzak duruyorlar’(GÖ11)

Yaratıcılık becerisini kullanamama başlığıyla ilgili 1 öğretmenin görüşü aşağıda sunulmuştur:

‘Tasarım yok, öğrenci ne yapacağını bilmiyor o yüzden kalıp kullanıyor.’(GÖ8)

‘ Hayalden resim yapamıyorlar. Somut öğelerle çalışıyorlar.’(GÖ6)

Tablo 4’de Görsel Sanatlar Eğitimi, uygulama aşamasında öğretmenin yaşadığı zorluklara yönelik öğretmen görüşleri sunulmuştur.

Öğretmenin Yaşadığı zorluklar	f
Özel eğitim alan bilgisi konusunda yetersizlik	4
Materyal yetersizliği	4
Atölyenin uygun fiziki şartlara sahip olmaması	5
Öğrenciden dönüt alınamaması	2
Öğrenci davranışını sürekli kontrol altında tutma gerekliliği	3
Toplam	18

Araştırmaya katılan 14 görsel sanat öğretmeni; “Görsel Sanatlar Eğitimi, uygulama aşamasında öğretmenin kendi yaşadığı zorluklara yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?” sorusuna ilişkin 18 yanıt ortaya koymuştur. Araştırmaya katılan görsel sanat öğretmenlerin ortaya koydukları yanıtların 4’ü Özel eğitim alanı dışından geldiği için görsel sanat öğretmenlerinin bu alanla ilgili bilgi ve tecrübe yetersizliği ile ilgilidir. Materyal yetersizliği ile ilgili yaşanan zorluk konusunda 4 yanıt verilmiştir. Verilen yanıtların 5’i Atölyenin uygun fiziki şartlara sahip olmaması, 2’si öğrenciden dönüt alınamaması, 3’ü Öğrenci davranışını sürekli kontrol altında tutma gerekliliği ile ilgilidir.

Özel eğitim alan bilgisi konusunda yetersizlik başlığıyla ilgili 2 öğretmenin görüşü aşağıda sunulmuştur:

‘Doğru değerlendirme alınmamış ve çocuğun seviyesine uygun program hazırlanmamışsa, program yeteneğine uygun değilse çocuk öğrenmeye istekli

değilse, etkinliğe uygun araç-gereç hazırlanmamışsa, uygun öğretim yöntemleri planlanmamışsa öğretmen zorlanır. Kalabalık sınıflarda (çocuğun özel eğitime gereksinimi olduğu için)öğretmen zorlanır Uygun sınıf atölye, mekân olmazsa öğretmen zorlanır.’(GÖ14)

‘Özel eğitim öğretmeni değiliz öğrencilerin davranışı üzerinde ne etkili bilmiyoruz, zaman içerisinde tecrübe ediniyoruz. Ne kadar doğru yaptığımız tartışılır. Özel eğitimde hangi davranış üzerine nasıl cevap vermeli, nasıl pekiştireçler kullanılmalı, etkili yöntemler neler bu konuda zorluklarla karşılaşılıyor.’(GÖ8)

Materyal yetersizliği başlığıyla ilgili 1 öğretmen görüşü aşağıda sunulmuştur:

‘Materyal ve malzemenin bol olması lazım onlar yoksa bu dersi yapmak zordur.’(GÖ9)

Atölyenin uygun fiziki şartlara sahip olmaması başlığıyla ilgili 1 öğretmen görüşü aşağıda sunulmuştur:

‘Kalabalık sınıflarda (çocuğun özel eğitime gereksinimi olduğu için)öğretmen zorlanır. Uygun sınıf atölye, mekân olmazsa öğretmen zorlanır’(GÖ14)

Öğrenciden dönüt alınamaması başlığıyla ilgili 2 öğretmen görüşü aşağıda sunulmuştur:

‘Geri dönüt yok. Bu da öğretmenin dersten zevk almasını engelliyor.’(GÖ3)

‘Daha önce işitme engelli öğrencilerle çalıştım. O çocukların görsel zekâsı ön plandadır. Tekrar yapmaya gerek duyulmuyor. Dönüt alınmıyor. Algı düzeyleri yüksek Buradaki çocuklarda bu durum yok ve daha fazlası da beklenemez.’(GÖ6)

Öğrenci davranışını sürekli kontrol altında tutma gerekliliği başlığıyla ilgili 2 öğretmen görüşü aşağıda sunulmuştur:

‘Her öğrenciyi atölyeye alamıyoruz. Ağır derecedeki öğrencileri sınıf öğretmeni ile birlikte derse alıyoruz. Çünkü bu öğrencilerin ani ve tehlike içeren bir hareketini engellemek bazı durumlarda bizi zorluyor.’(GÖ9)

‘Atölyede tehlikeli davranışlar sergileyen öğrenciler olabiliyor. Elindeki aletle arkadaşına ya da öğretmenine zarar verebilecek davranış sergileyebiliyor.

Öğretmenin bu durum sürekli kontrol altında tutması gerekir. Bu da yaşanan bir zorluk.’(GÖ13)

Tablo 5’de Öğrencinin sosyalleşmesine görsel sanatlar eğitiminin katkısına ilişkin öğretmen görüşleri sunulmuştur:

Öğrencinin Sosyalleşmesine Katkısı	f
Öğrencinin sosyalleşmesine katkısı vardır	14
Öğrencinin sosyalleşmesine katkısı yoktur	0
Toplam	14

Araştırmaya katılan 14 görsel sanat öğretmeni; “Öğrencinin sosyalleşmesine görsel sanatlar eğitiminin katkısına ilişkin öğretmen görüşleri nedir?” sorusuna ilişkin 14 yanıt ortaya koymuştur. Araştırmaya katılan görsel sanat öğretmenlerin ortaya koydukları yanıtların tümü öğrencinin sosyalleşmesine katkısı olduğu yönündedir.

“Öğrencinin sosyalleşmesine katkısı vardır.” başlığıyla ilgili öğretmenler aşağıdaki konular üzerinde durmuşlardır:

- Öğrencinin kendini ifade becerisine katkısı.
- Bireyler arası etkileşim ve iletişim.
- Özgüven duygusu.
- Topluma katılım.
- Ürün ortaya koyma.

Öğrencinin sosyalleşmesinde görsel sanatlar eğitimine ilişkin öğretmen görüşleri başlığıyla ilgili 4 öğretmenin görüşü aşağıda sunulmuştur:

‘Kesinlikle çocuğun sosyal gelişimine katkısı vardır. Bireysel yapılan öğretimin ardından etkinlikler, çalışmalar ve üretimler grup çalışmaları olarak yapıldığından çocuğun kişiliğine ve sosyal gelişimine etkisi olur.’(GÖ14)

‘Görsel sanat eğitimi sayesinde çocuklar yaşama hazırlanıyor. Günlük yaşamda kullanılan materyalleri atölyede tanıyor. Farkındalığı artıyor. Grup çalışması ile birlikte hareket edip etkileşimde bulunabiliyor. Topluma katılıyor. Güven duygusu gelişiyor.’(GÖ11)

‘Çocuklar birbirleriyle iletişim ve etkileşime geçer. Kavramlar pekişir. Çocuğun gelişiminde motivasyonu artırmakta etkilidir. Uygulamalar çocuğun duygularını ifade edebilmesinde bir araçtır. Her yıl düzenli olarak yaptığımız bir sergimiz var. Çocuklarımız yaptığı ürünleri bu sergide satışa sunuyor. Bu sergide görev alıyor. Satıştan sorumlu oluyor. Para kazanıp gelecek yıl ders için malzeme alıyor. Günün sonunda çocuklarımız Bir şeyler başarmanın mutluluğunu yaşıyor’(GÖ9)

‘Yarışma, sergi ve etkinliklere öğrencinin katılımı, sivil toplum kuruluşlarının desteğini sağlamak, öğrencinin farklı sosyal ortamlara katılımı ile sosyalleşmesi sağlanıyor.’(GÖ4)

Tablo 6’da Görsel sanatlar eğitimi dersinin diğer derslerin konu alanlarının (okuma, yazma, matematik, sosyal çalışmalar) kaynaştırılmasına ilişkin öğretmen görüşleri sunulmuştur:

Diğer derslerin kaynaştırılmasına katkısı	f
Diğer derslerin konu alanlarının kaynaştırılmasına katkısı vardır	13
Diğer derslerin konu alanlarının kaynaştırılmasına katkısı yoktur	1
Toplam	14

Araştırmaya katılan 14 görsel sanat öğretmeni; ‘Görsel sanatlar eğitimi dersinin diğer derslerin konu alanlarının (okuma, yazma, matematik, sosyal çalışmalar) kaynaştırılmasına ilişkin öğretmen görüşleri nedir?’ sorusuna ilişkin 14 yanıt ortaya koymuştur. Araştırmaya katılan görsel sanat öğretmenlerin yanıtlarının 13’i Görsel sanatlar eğitimi dersinin diğer derslerin konu alanlarının

kaynaştırılmasına katkısı vardır yönündedir. Verilen yanıtların 1'i Görsel sanatlar eğitimi dersinin diğer derslerin konu alanlarının kaynaştırılmasına katkısı yoktur şeklinde ifade edilmiştir.

'Diğer derslerin konu alanlarının kaynaştırılmasına katkısı vardır' başlığıyla ilgili öğretmenler aşağıdaki konular üzerinde durmuşlardır:

- Pekiştireç görevi görür.
- Motivasyon ve Güdüleme sağlar.
- Dikkat toplama süresine katkısı vardır.

Görsel sanatlar eğitimi dersinin diğer derslerin konu alanlarının (okuma, yazma, matematik, sosyal çalışmalar) kaynaştırılmasına ilişkin katkısı vardır başlığıyla ilgili 4 öğretmenin görüşü aşağıda sunulmuştur:

'Çocuklarımıza dersimizde kalıp çıkarttım bu kalıplarla düz çizgi çizmesi gerekiyorsa bunu yapabiliyor. Bu durum yazma becerisini pekiştiriyor. Modelden bulup çıkartabiliyor. Sayı ve şekil eşleştirmesi yapıyor. Bu diğer konu alanlarıyla ilişkili olduğunu gösteriyor.(GÖ7)

'Bir eğitim alanı ve eğitimle ilgili her şey birbiriyle bir puzzle'ın parçaları gibi bağlantılıdır, tamamlayıcıdır. Örneğin öğrenci görsel sanat dersinde sayıları kullanırken hem sayı konusu hem de sayı kavramı pekişir. Aynı şekilde çizgi çalışmaları bu duruma örnek gösterilebilir.'(GÖ10)

'Çocuğun dikkatini toplama süresini artırdığını kendi seramik derslerimde gözlemlediğimi söyleyebilirim.'(GÖ11)

Görsel sanatlar eğitimi dersinin diğer derslerin konu alanlarının (okuma, yazma, matematik, sosyal çalışmalar) kaynaştırılmasına ilişkin katkısı yoktur başlığıyla ilgili 1 öğretmenin görüşü aşağıda sunulmuştur:

'Bir görsel sanat öğretmeni olarak diğer derslerle ilişkili olduğunu düşünmüyorum, bağdaştırmak istemiyorum'(GÖ6)

Tablo 7’de Öğrencilerin akademik ve motor becerilerini geliştirmek için görsel sanatlar eğitiminden faydalanılmasına ilişkin öğretmen görüşleri sunulmuştur:

Görsel sanat eğitimi -Akademik ve motor becerisi ilişkisi	f
Görsel sanat eğitimi, akademik becerilerin gelişimine katkı sağlar	4
Görsel sanat eğitimi, motor becerilerin gelişimine katkı sağlar	14
Toplam	28

Araştırmaya katılan 14 görsel sanat öğretmeni; ‘Öğrencilerin akademik ve motor becerilerini geliştirmek için görsel sanatlar eğitiminden faydalanılmasına ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?’ sorusuna ilişkin 18 yanıt ortaya koymuştur. Verilen yanıtların 4’ü Görsel sanat eğitimi, akademik becerilerin gelişimine katkı sağlar. 14’ü ise Görsel sanat eğitimi, motor becerilerin gelişimine katkı sağlar, şeklinde ifade edilmiştir.

‘Görsel sanat eğitimi, akademik becerilerin gelişimine katkı sağlar’ başlığıyla ilgili öğretmenler aşağıdaki konular üzerinde durmuşlardır:

- Öğrenilen bilgilerde kalıcılık.
- Pekiştirme görevi görür.
- Konsantrasyonu artırır.

‘Görsel sanat eğitimi, Akademik becerilerin gelişimine katkı sağlar.’ başlığıyla ilgili 1 öğretmenin görüşü aşağıda sunulmuştur

‘Hem akademik hem motor becerilerin gelişiminde büyük oranda katkısı vardır. Gerek kas gelişimi gerek akademik becerilerin edinilmesinde ve kalıcı sağlanmasında pekiştireç görevi görmektedir.’(GÖ2)

‘Görsel sanat eğitimi, motor becerilerin gelişimine katkı sağlar’ başlığıyla ilgili öğretmenler aşağıdaki konular üzerinde durmuşlardır:

- El-göz-beyin koordinasyonunu geliştirir.
- İnce-kaba motor becerisi gelişir.

- Rahatlatır.
- Başarı duygusunu tattırır.

‘Görsel sanat eğitimi, motor becerilerin gelişimine katkı sağlar.’ başlığıyla ilgili 1 öğretmenin görüşü aşağıda sunulmuştur:

‘Motor becerilere doğrudan katkısı olduğunu daha fazla gözlemlemekteyiz. İlk başta hiç fırça kullanmayan öğrenci fırça kullanıyor. Çizgi çiziyor, İlmek atıyor, Çamur ile oynayarak motor becerilerini geliştiriyor. Bu vb. örnekler çoğaltılabilir.’(GÖ5)

Tablo 8’de Okullarda, çalışmaların sistemli ve düzenli bir şekilde yapıldığı, öğrencinin engellilik durumuna uygun, hazırlanmış bir sanat atölyesinin bulunmasına ilişkin öğretmen görüşleri sunulmuştur:

Atölyenin fiziksel ortamı	f
Atölye fiziksel ortamı öğrenci engellilik durumuna uygundur.	7
Atölye fiziksel ortamı öğrenci engellilik durumuna uygun değildir.	3
Öğrencinin engellilik durumuna göre düzenlenmiş bir atölye olması gereklidir.	8
Donanımlı atölyenin öğrenciye	4
Toplam	22

Araştırmaya katılan 14 görsel sanat öğretmeni; ‘Okullarda, çalışmaların sistemli ve düzenli bir şekilde yapıldığı, öğrencinin engellilik durumuna uygun, hazırlanmış bir sanat atölyesinin bulunmasına ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?’ sorusuna ilişkin 22 yanıt ortaya koymuştur. Araştırmaya katılan görsel sanat öğretmenlerin yanıtlarının 7’si Atölye fiziksel ortamı öğrenci engellilik durumuna uygundur. Verilen yanıtların 3’ü Atölye fiziksel ortamı öğrenci engellilik durumuna uygun değildir. 8’i Öğrencinin engellilik durumuna göre düzenlenmiş bir atölye olması gereklidir. Ve verilen yanıtların 4’ü Donanımlı atölyenin öğrenciye katkısı şeklinde ifade edilmiştir.

‘Atölye fiziksel ortamı öğrenci engellilik durumuna uygundur.’ başlığıyla ilgili öğretmenler aşağıdaki konular üzerinde durmuşlardır:

- Rampalı.
- Donanımlı.
- Kullanışlı.
- En az kısıtlayıcı.

Atölye fiziksel ortamı öğrenci engellilik durumuna uygundur .’başlığıyla ilgili 1 öğretmenin görüşü aşağıda sunulmuştur:

‘Genel bir atölyemiz var. Genel amaca yöneliktir. Uygulamaya gelen öğrenci seviyesine yönelik uygun etkinlik seçilmektedir.’(GÖ12)

‘Öğrencinin engellilik durumuna göre düzenlenmiş bir atölye olması gereklidir.’ başlığıyla ilgili 1 öğretmenin görüşü aşağıda sunulmuştur:

‘Küçük bir atölyemiz var, fakat tam donanımlı değildir. Bu ders için atölye olmazsa olmazdır. Çünkü materyalleri bir yerden bir yere sürekli taşımak olanaklı değildir.’(GÖ9)

‘Öğrencinin engellilik durumuna göre düzenlenmiş bir atölye olması gereklidir.’ başlığıyla ilgili 2 öğretmenin görüşü aşağıda sunulmuştur:

‘Atölyelerimizin hepsi rampalıdır. Özellikle fiziksel engelli öğrencilerimizin girip-çıkmasına kolaylık sağlıyor. Atölyenin iç düzeni ise tüm görsel sanat öğretmenlerinin bildiği gibi öğrencinin kolay bir şekilde kullanımına olanak sağlayacak şekilde dizayn edilmelidir. Materyalleri kolay alıp kullanabileceği, kolay oturup kalkabileceği şekilde olmalıdır. Öğrencinin oturma ve iş düzeni araç-gereç düzeni biz öğretmenler tarafından düzenlenmelidir.’(GÖ8)

Çalışmaların düzenli ve başarılı yapılabilmesi için belirttiğiniz özelliklerde bir atölye şart. Her kurumda öyle bir atölye bulunabilir mi? Bundan emin değilim. Birçoğunun bu çalışmaları zor koşullarda yaptığını tahmin ediyorum. (GÖ14)

‘Donanımlı atölyenin öğrenciye katkısı’ başlığıyla ilgili öğretmenler aşağıdaki konular üzerinde durmuşlardır:

- Öğrencinin eksik fonksiyonel yapısını geliştirmek

- Fizyolojik ve psikolojik yönden öğrenciye katkı

Donanımlı atölyenin öğrenciye katkısı başlığıyla ilgili 2 öğretmen görüşü aşağıda sunulmuştur:

Böyle bir atölyemiz var ve bu atölyemiz hem fizyolojik yönden bedensel gelişime katkı, psikolojik yönden çocuklar rehabilite oluyor. Ekonomik yönden ise öğrenciler ürettikleri ürünleri kermeslerde sergilerde satarak maddi kazanç elde ediyor Bu da geri dönüşümlü olarak tekrar malzeme alıp yeni şeyler üretmeyi ve ortaya koymayı sağlıyor.’(GÖ13)

‘Yeterli düzeyde bir sanat atölyemiz var. Sanat atölyesi çocuğun eksik fonksiyonel yapısını geliştirmek için kullanılıyor. Bu yüzden bu dersin işlenişinde atölye ortamı zorunlu olarak gereklidir.’(GÖ11)

Tablo 9’da Görsel Sanatlar dersinin Özel Eğitim uygulamalarındaki yerine yönelik öğretmen görüşleri sunulmuştur:

Görsel Sanatlar dersinin Özel Eğitim uygulamalarındaki yeri	f
Fiziksel yönden katkı sağlar	7
Psikolojik yönden katkı sağlar	14
Eğitim programındaki yeri yetersiz, artırılmalı.	12
Toplam	22

Araştırmaya katılan 14 görsel sanat öğretmeni; Görsel Sanatlar dersinin Özel Eğitim uygulamalarındaki yerine yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?’ sorusuna ilişkin 33 yanıt ortaya koymuştur. Araştırmaya katılan görsel sanat öğretmenlerin yanıtlarının 7’si Fiziksel yönden katkı sağlar. Verilen yanıtların 14’ü Psikolojik yönden katkı sağlar, 12 yanıt ise Eğitim programındaki yeri yetersiz, artırılmalı şeklinde ifade edilmiştir.

‘ Fiziksel yönden katkı sağlar ’ başlığıyla ilgili öğretmenler aşağıdaki konular üzerinde durmuşlardır:

- İnce ve Kaba motor becerileri gelişir.

‘ Fiziksel yönden katkı sağlar ’ başlığıyla ilgili 2 öğretmen görüşü aşağıda sunulmuştur:

‘Öğrenciler beceriler sayesinde ileriki hayatlarında mesleki atölyede çalışma yeteneği kazanıyor. Kendi evlerindeki ufak tefek onarımları yapabilecek yetiye sahip oluyor.’(GÖ13)

‘Önemli bir yeri vardır. Çocuğun engel durumunun normal duruma getirilmeye çalışılması çabaları önem arz etmektedir.’(GÖ12)

‘ Psikolojik yönden katkı sağlar’ başlığıyla ilgili öğretmenler aşağıdaki konular üzerinde durmuşlardır

- Özgüven oluşur.
- Rehabilitasyon olmak.

‘ Psikolojik yönden katkı sağlar ’ başlığıyla ilgili 3 öğretmen görüşü aşağıda sunulmuştur:

‘Özel eğitimin bir parçasıdır. Bu ders öğrenciye hem fiziki hem ruhsal yönden çok katkı sağlıyor. Bu yüzden Özel eğitimdeki yeri daha da fazla artırılmalı bu yönde geliştirici atılımlar yapılmalıdır’(GÖ2)

‘Özel çocuklar bu derste birçok kazanım elde ediyor. Bu çocuklar toplumda gariylenme durumu olmadan başarabilme duygusunu yaşayabildikleri için gerekli ve önemlidir.’(GÖ6)

‘Nasıl ki sanat ruhun gıdasıdır diyorsak, Bu özel çocukların gelişiminde sanatın çok büyük katkısı olmaktadır.’(GÖ5)

‘Eğitim programındaki yeri yetersiz, artırılmalı.’ başlığıyla ilgili öğretmenler aşağıdaki konular üzerinde durmuşlardır

- Öğretim programı içerisinde derse ayrılan sürenin yetersizliği.

‘Eğitim programındaki yeri yetersiz, artırılmalı ’ başlığıyla ilgili 2 öğretmen görüşü aşağıda sunulmuştur:

‘Özel eğitimin bir parçasıdır. Bu ders öğrenciye hem fiziki hem ruhsal yönden çok katkı sağlıyor. Bu yüzden Özel eğitimdeki yeri daha da fazla artırılmalı bu yönde geliştirici atılımlar yapılmalıdır.’(GÖ2)

‘Kesinlikle bu çocuklar akademik beceri kazanmak, okuma-yazma öğrenmek matematiği dört dörtlük öğrenecek diye bir şey yok, olmamalı. Öğrenci bişey yapabilmenin hevesini yaşıyor. Bir şey yapıyor, mutlu oluyor. Bunu ben yaptım diyebiliyor Bu yüzden bu ders gerekli.’(GÖ7)

BÖLÜM V

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmada elde edilen sonuçlar özetlenmiş ve ulaşılan sonuçlara ilişkin öneriler iki başlık altında sunulmuştur.

5.1 Sonuçlar

1. Araştırmaya Katılan Öğretmenlerin Görüşleri Doğrultusunda, Görsel Sanat Eğitimi Ders Programına İlişkin Sonuçlar

Genel olarak programın; Resim, El işi (Dikiş teknikleri), Ahşap boyama (Tepsi, Çerçeve, Ahşap kutu boyama-süsleme), Takı tasarım (Kolye, tesbih, bilezik vs.), Kil (seramik) etkinliklerini içerdiği belirtilmiştir. Bu durumla ilgili eğitim kurumları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Ders programının içeriğinin öğrenciye yönelik olduğunu, etkinliklerin program doğrultusunda değil, öğrenci durumu göz önünde bulundurularak uygulandığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu doğrultuda araştırma bulgularına bakıldığında öğretmenlerin tamamına yakınının görsel sanatlar ders programının özel gereksinimli öğrencilere uygun olmadığını düşünmektedirler. Bunun yanında uyarlamaya çalıştıkları ders programını, uyarlarken yeterli olmadıkları görülmektedir

Bireysel eğitim programları eşliğinde yapılması gereken ders programına ayrılan sürenin yeterliliği konusu ile ilgili ifade edilen görüşler sonucu sürenin yeterli olmadığı da belirtilmektedir.

Bu doğrultuda eğitim programının hem içerik hem de ayrılan sürenin artırılması konularında geliştirilip, yeniden düzenlenmesinin gerekli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma bulgularına bakıldığında Alan yazında Ünal Kaya (2007), zihinsel engelli öğrencilerle çalışan görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin görüşleri doğrultusunda ders programı içeriğinin eksik yönleri olduğunu ve uygulamada bir

takım aksaklıklara sebebiyet verdiği sonucuna ulaşmış, Aksu (2011),yaptığı araştırmasında zihinsel engelli çocuklarla çalışan özel eğitim öğretmenlerinin büyük bir çoğunluğu görsel sanatlar dersi eğitim programının zihinsel engelli çocuklara uygun hazırlanmadığını ve onların ihtiyaçlarına cevap verebilecek uygun bir program hazırlanmasının gerektiğini vurguladıklarını belirtmiş, Göksu (2006), ilköğretim okulu görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin müfredat programının ihtiyaçları tamamen karşılamadığını, program hazırlanırken bütün çocukların farklı bireysel özellikler taşıyıp farklı gelişimler gösterdiklerinin unutulmaması gerekmektedir, bulgusuna ulaşmıştır. Tüm bu bulgular çalışmamızın bulgularıyla paralellik göstermektedir.

2. Görsel Sanat Derslerinde Öğrencilerin Yaşadığı Sıkıntılara İlişkin Sonuçlar

Görsel sanat derslerinde öğrencilerin yaşadığı başlıca sıkıntının daha çok özel gereksinimli öğrencinin engel durumundan kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu doğrultuda öğretmen tarafından verilen yönergeyi algılamada zorluk, yaratıcılık becerisini kullanamama, Materyali doğru kullanabilmede zorluk ve ders uygulamalarını tam bağımsız gerçekleştirememeye yaşanan sıkıntılar arasında yer almaktadır.

Kartopu (2013), Sınıflardaki öğrenci sayısının belirlenen standartlardan fazla olması zaten bu konuda yeterli eğitim alamadığını düşünen ve öğrencilerin engel durumundan kaynaklanan öğretimle ilgili sorunlar yaşadıklarını ifade eden görsel sanatlar öğretmenleri için sıkıntı yaratan bir etmendir tespitinde bulunması da bu araştırmayı destekler niteliktedir.

3. Görsel Sanat Derslerinde Öğretmenlerin Yaşadığı Sıkıntılara İlişkin Sonuçlar

Araştırmaya katılan Görsel Sanat öğretmenlerinin yaşadığı başlıca sıkıntılar genel olarak; Görsel sanat öğretmenlerinin özel eğitim alan bilgisi konusunda kendilerini yetersiz görmeleri, kendi çabaları ve araştırmaları ile özel eğitim kurumlarına uyum sağlamaya çalıştıkları ancak bu konuda eğitim almanın gerekli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kartopu (2013), Branş öğretmenlerinin özel eğitim okullarında yaşadıkları genel sorun olan özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin

özelliklerini yeterince bilmemelerinden ve bu konuda eğitim almamalarından ya da yetersiz almalarından dolayı beklentilerinin fazla olmasından kaynaklı olduğu sonucuna ulaştığı çalışmasındaki bulgular, araştırma sonuçlarımızla aynı doğrultudadır.

Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun yaşadığı sıkıntılarla ilgili olarak materyal yetersizliği bununla birlikte atölyenin uygun fiziki şartlara sahip olmamasının öğretim sürecini olumsuz etkilediği bu duruma bağlı olarak öğrenciden dönüt alınması konusunda sıkıntı yaşandığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu bulgu Aksu'nun (2010), yaptığı çalışmada özel eğitim veren kurumlarda ki genel sorunun; atölye çalışmaları için gerekli mekân ve malzeme sağlanamaması olduğu bulgusuyla paralellik göstermektedir.

Araştırma sonuçlarına göre Görsel sanat öğretmenlerinin yaşadığı diğer sıkıntı Özel gereksinimi olan öğrenciden gelebilecek tehlikeli davranışı önlemek amaçlı; öğrenciyi sürekli kontrol altında tutma gerekliliği şeklinde ortaya konmuştur.

Alan yazında Işık (2003), zihinsel engelli çocuklarla çalışan özel eğitim öğretmenlerinin resim-iş ders programının uygulanması sırasında güçlüklerle karşılaştıklarını tespit etmiştir.

4. Görsel Sanatlar Eğitiminin Öğrencinin Sosyalleşmesine Katkısına İlişkin Sonuçlar

Araştırmaya katılan öğretmenlerin verdikleri cevaplar doğrultusunda Görsel sanat uygulamalarının sosyalleşmeye katkısı olduğu konusunda görüş birliği içinde oldukları sonucuna ulaşmaktayız.

Sosyalleşme süreci öğretmenin öğrenciyi motive edip güdülemesiyle başlar. Öğrenci ürün ortaya koymakta, bununla birlikte başarmanın verdiği haz ile özgüven duygusu yaşamakta ve ortaya koyduğu ürünü çevresiyle paylaşmak istemektedir. Bu durum öğrencinin kendini ifade becerisine büyük katkı sağlamaktadır. Böylece bireyler arası etkileşim ve iletişim sağlandığı ve sosyalleşme sürecine katılım sağlandığı sonuçlarına ulaşmaktayız.

Bu durumla ilgili okulların yıl içerisinde yapılan sergi, gezi vb. çalışmalarının artırılması özel gereksinimi olan bireylerin toplumun dışında değil, içinde var

olduğunun bilincinin aşılması sağlanmalıdır. Bu nedenle program içeriğinin gözden geçirilerek düzenlenmesi gerekmektedir. Bu durumun programın öğrenciye katkısının artırılması açısından faydalı olabileceği sonucuna ulaşmaktayız.

Engin (2005), Engelli çocuklara gösterilen saygı ve sevginin, onların tavırları, özgüvenleri ve resimsel gelişimleri üzerinde olumlu etki yarattığı; ortaya konulmuştur. Bu araştırmanın sonuçlarına göre; işitme engelli çocukların görsel sanat eğitimine önem verilmesi; kaliteli sanat eğitimin yapılması için uygun ortamların (dersliklerin) oluşturulması; çocukların müze ve öğren yerlerinin eğitim amaçlı ziyaretlerine önem verilmesi; çocukların çalışmalarının ailelerin ve daha geniş çevrelerin görebileceği şekilde sergilenmesi ve değerlendirilmesi gerektiği doğrultusundadır. Elde edilen bulgular araştırma bulgularıyla paralellik göstermektedir.

5. Görsel Sanatlar Eğitimi Dersinin Diğer Derslerin Konu Alanlarının (Okuma, Yazma, Matematik, Sosyal Çalışmalar) Kaynaştırılmasına İlişkin Sonuçlar

Görsel sanatlar eğitimi dersinin, diğer derslerin konu alanlarının (okuma, yazma, matematik, sosyal çalışmalar) kaynaştırılmasında kullanılmasına ilişkin öğretmen görüşlerini incelediğimizde, öğretmenlerin genelde, görsel sanatlar eğitimi dersinin anlatım özelliğini, çocuğun okuduğu hikâyeyi resim yolu ile ifade etmesi yönünde kullandığını görmekteyiz. Görsel sanat derslerinde uygulanan modelden kalıp kullanarak yapılan çizgi çalışmalarında yazma becerisinin geliştirildiği ve öğrenmelerin pekiştiği sonuçlarına ulaşmaktayız.

Görsel sanatlar eğitimi dersinin, diğer derslerin konu alanlarının kaynaştırılmasında kullanılmasına ilişkin tespit edilen diğer konu öğrencinin dikkat toplama süresine katkısı sağladığı, öğrenmelerde öğrencide motivasyon sağlayarak kolay öğrenmeler sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Görsel sanat etkinlikleri diğer derslerin konu alanlarında pekiştirici olarak kullanıldığı ve öğrenmelerin kalıcılığını sağladığı diğer elde edilen sonuçlardır.

Kaya (2007),Görsel sanatlar eğitimi dersinin, diğer derslerin konu alanlarının (okuma, yazma, matematik, sosyal çalışmalar) kaynaştırılmasında kullanılmasına ilişkin ulaştığı bulgularda, öğretmenlerin bu alanı, etkin bir şekilde kullandığı

görülmektedir. Uygun koşul ve ortamlarda gerekli malzemeler ve materyallerle işlenen görsel sanatlar eğitimi dersleri sonucunda, öğrencilerin diğer derslerin konu alanlarındaki, gelişim aşamaları da daha yakından takip edilebilmektedir. Diğer derslerin konu alanlarının kaynaştırılmasında sanat öğretim yöntemlerinin faydalı olabileceği düşünülmektedir. Elde edilen bu bulgu araştırma sonucunu destekler niteliktedir.

6. Öğrencilerin akademik ve motor becerilerini geliştirmek için görsel sanatlar eğitiminden faydalanılmasına ilişkin Sonuçlar

Görsel Sanat Öğretmenlerin verdiği ifadelerden çıkan sonuçlara göre; Görsel sanatlar dersinin özel eğitim öğrencileri için önemli ve gerekli olduğunu söylemiştir. Özel gereksinimli bu çocukların içe kapanık çocuklar olduklarını bu yüzden sanatla iç içe olmaları gerekmektedir. Sanat eğitiminin bu çocukların motor becerilerinin gelişimine, El-göz-beyin koordinasyonunu geliştirdiğine, parmak kasları ve zihnin sonuçları ortaya konan bulgulardır.

Alan yazında Aksu (2010), yaptığı bu çalışmada elde edilen bulgular doğrultusunda; görsel sanatlar eğitiminin, zihinsel engelli çocukların gelişiminde oldukça etkili ve gerekli olduğunu araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğunun görüşleri ile ortaya koymaktadır. Ayrıca yine araştırmaya katılan öğretmenler görsel sanatlar dersinin, öğrencilerin motor becerilerini geliştirmekte fayda sağladığı ve el-göz koordinasyonunu geliştirdiğini ifade etmişlerdir. Işık (2003), Araştırma bulgularından elde edilen bilgilere göre; ‘Resim-İs’ dersi programında yer alan tüm konuların uygulanmasının çocuğun el becerisinin gelişimine yeterli düzeyde katkı sağladığı görüşünde oldukları bulguları araştırmamız ile paralellik göstermektedir.

7. Okullarda, Çalışmaların Sistemli Ve Düzenli Bir Şekilde Yapıldığı, Öğrencinin Engellilik durumuna uygun, hazırlanmış bir sanat atölyesi nin bulunmasına ilişkin Sonuçlar

Okullarda, çalışmaların sistemli ve düzenli bir şekilde yapıldığı, öğrencinin engellilik durumuna uygun bir sanat atölyesinin bulunmasına ilişkin öğretmen görüşleri incelendiğinde verilen yanıtlar sonucu araştırmaya katılan öğretmenlerin, engellilik durumuna uygun hazırlanmış bir sanat atölyesinin, çoğunlukla var olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma kapsamındaki okulların az da olsa bir kısmının

böyle bir atölyeye sahip olmadığı bilgisi elde edilmiştir. Araştırmada öğrencinin engellilik durumuna göre düzenlenmiş bir atölye olmasının kesinlikle gerekli olduğu ve tam donanımlı bir atölyenin öğrenciye katkı sağlayacağı görüşmeler sonucu ortaya konmuştur.

Okullarda, çalışmaların sistemli ve düzenli bir şekilde yapıldığı, öğrencinin engellilik durumuna uygun, bir sanat atölyesinin bulunmasına ilişkin öğretmen görüşleri incelendiğinde, öğrencilerin engellilik durumlarına uygun eğitim programının uygulandığı, çocuğun eksik fonksiyonel yapısını geliştirmek için görsel sanatlar eğitimi dersinden faydalandığı, etkinliklerde kullanılan materyallerin kullanım kolaylığının gerçekleştirilebileceği tam donanımlı bir atölye ortamının gerekliliği görüşünde oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Görsel sanatlar eğitimi dersinin uygulanabilmesi için en önemli şey uygun ortamın (atölye) bulunmasıdır. Çocuklar için hazırlanmış uygun çalışma ortamları sağlandığında, verimlilik en üst düzeyde gerçekleşir. Eğitim programının uygulanırılığı açısından faydalı olabilir.

Alan yazında Aksu (2011), araştırmasında görsel sanat eğitimi dersinin zihinsel engeli bulunan çocukların motor beceri gelişimine katkısı ile ilgili bir çalışma yapmıştır. Çalışmasında özel eğitim okullarında mevcut olan atölyelerin şartlarının görsel sanatlar eğitimi dersine uygun olmadığını, Ünal Kaya (2007),Görsel sanat eğitiminin zihinsel engeli bulunan öğrencilerin eğitimine koyduğu katkıyı araştırdığı çalışmasında “öğretmenlerin %95’inin görsel sanatlar eğitimi dersinin yapılabilmesi için uygun bir ortamının (Atölye) olmadığını söylediklerini tespit etmişlerdir. Bu araştırmanın bulguları bu çalışmalarla paralellik göstermektedir.

8. Görsel Sanatlar dersinin Özel Eğitim uygulamalarındaki yerine Yönelik Görüşleri İçeren Sonuçlar

Görsel Sanat Öğretmenlerin verdiği ifadelerden çıkan sonuçlara göre; Görsel sanatlar ders uygulamaları özel gereksinimli öğrencilerin gelişimine hem fiziksel yönden hem de psikolojik yönden katkı sağlar. Özel gereksinimli öğrencilerin bedensel gelişime yardımcı olur, ince ve kaba motor becerilerinin gelişimine katkı sağlar, El-göz-beyin koordinasyonunu sağlar. Psikolojik yönden Özel çocuklar bu derste birçok kazanım elde ediyor. Bu çocuklar toplumda garipsenme durumu

olmadan başarabilme duygusunu yaşayabildikleri için gerekli ve önemlidir. Görsel sanat dersinde rehabilite olan öğrenci olumlu psikolojisini dünyasında var olan aile, okul ve arkadaş çevresine yansıtır.

Görsel Sanatlar dersi uygulamalarının göz ardı edilemeyecek katkısına rağmen eğitim programındaki yeri yetersizdir. Bu yüzden Özel eğitimdeki yeri daha da fazla artırılmalı bu yönde geliştirici atılımlar yapılmalıdır.

Bu bulgular, alan yazında özel eğitim alanında görsel sanatlar eğitiminin gerekliliğini belirten (Aksu, 2010; Ersöz Ünal, 2006; Işık, 2003; Kartopu,2013; Ünal Kaya, 2007) çalışmalarla paralellik göstermektedir

5.2 Öneriler

5.2.1. Uygulamalara Yönelik Öneriler

1.Görsel sanat öğretmenleri, Özel Eğitimi alan bilgisi konusunda bilgilendirilmelidir. Bu konuda eğitim almalıdır. Görsel sanatlar öğretmenlerinin özel eğitime gereksinimi olan öğrencilerin özelliklerini yeterince bilmemelerinden kaynaklanan sorunlar yaşadığı görülmüştür. Bu nedenle üniversitelerin öğretmen yetiştiren bölümlerinde lisans düzeyinde özel eğitim alan dersleri verilmelidir.

2.Özel gereksinimi olan öğrencilere yönelik görsel sanatlar eğitimi dersleri müfredat programları içerisinde yeteri kadar yer almamakta ve bu alandaki potansiyel güç etkin bir şekilde kullanılmamaktadır. Ders programı içerisindeki yeri artırılmalıdır. Öğretmenler bu potansiyel gücü etkin bir şekilde kullanma konusunda bilgilendirilmelidir.

3. Özel eğitim okullarında verilen görsel sanatlar eğitiminin bu çocuklar için önemi ve öğrencilerin yetersizlikleri, gereksinimleri nedeniyle yaşanan zaman kaybı sebebiyle bu dersin ders saati kesinlikle artırılmalıdır Özel eğitim kurumlarında verilen görsel sanatlar eğitim programı yeniden gözden geçirilip Özel eğitim alanında daha etkin yer alacağı bir duruma getirilmelidir.

4. Çocuğu aktif bir şekilde derse katılımı, bireyselleştirilmiş eğitim programından yararlanılarak, her çocuğun engel grubu içerisinde değerlendirilmesiyle gerçekleşebilir. Bunun için, görsel sanatlar eğitimi ders etkinlikleri, kendi içlerinde de bireyselleştirilerek uygulanmalıdır.

5. Görsel sanatlar eğitimi dersinde yapılan çalışmalar, çeşitli organizelerde, okul dışında da sergilenmektedir. Bu şekilde, çocuğun farklı sosyal ortamlara girmesi sağlanmaktadır. Organizasyonlara katılım artırılabilir böylece öğrenciler daha fazla sosyal alanlarında yer alır.

6.Görsel sanatlar eğitimi uygulanırken ortam, malzemelerin kullanım kolaylığı, çevresel düzenlemeler görsel sanatlar eğitimi dersinde varılmak istenen amacı destekler nitelikte ve öğrencinin engel durumuna uygun olarak hazırlanmalıdır.

5.2.2 . Yapılacak Araştırmalara Yönelik Öneriler

1.Görsel sanatlar eğitimi ile ilgili alanlar (resim, el sanatları, heykel, seramik, tekstil, fotoğrafçılık... vb.) ayrıştırılarak bu alanların, engelli öğrencilerin eğitimine sağladıkları katkı değerlendirilebilir.

2.Özel gereksinimi olan çocuğa sahip ailelerin, görsel sanatlar eğitimine ilişkin görüşleri değerlendirilebilir.

3.Özel gereksinimi olan öğrencilere verilen eğitimin içerisinde görsel sanatlar eğitiminin diğer öğrenmelere katkısı ile ilgili özel eğitim öğretmenlerinin görüşleri değerlendirilebilir

4.Engelli öğrencilerin ince-kalın kas becerilerinin gelişiminde, görsel sanatlar eğitiminin katkısı ile ilgili bir çalışma yapılabilir.

5. Engelli öğrencilere verilen görsel sanatlar eğitiminde, belirlenen amaçların, diğer derslerin konu alanlarıyla (okuma-yazma, matematik, sosyal çalışmalar) bağıntısı ve diğer derslerin konu alanlarının pekiştirmesinde kullanılması araştırılabilir.

6.Görsel sanat öğretmenlerinin, özel eğitim gereksinimi olan bireylerin eğitimindeki rolü değerlendirilebilir.

7.Özel eğitim gereksinimi olan çocuklara uygulanacak bir ‘Sanat Terapisinin, çocuk üzerinde oluşturacağı olumlu ya da olumsuz gelişmeler araştırılabilir.

8. Çalışma nitel araştırmaya uygun olarak gerçekleştirilmiştir. İleriki araştırmalar nicel veya deneysel olarak yürütülebilir.

9. Çalışma Kıbrıs'ta gerçekleştirilmiştir. İleriki çalışmalar, Kıbrıs ile diğer ülkeler arasındaki karşılaştırmalara bağlı olarak yürütülebilir ve farklı ülkelerdeki Özel Eğitim kurumlarında uygulanan Görsel Sanat uygulamaları ile ilgili farklı çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akçamete, G. (2003). İşitme Engellilerin Eğitiminde Öğretmen El Kitabı, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 3-18.
- Aksu, M. (2010). *Zihinsel Engelli Çocuklarda Görsel Sanatlar Eğitiminin Motor Beceri Gelişimine Katkısı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.
- Amerikan Psikiyatri Birliği*, (1994). *Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal El Kitabı*, dördüncü baskı (DSM-IV) (Çev. Ed. E. Köroğlu) Hekimler Yayın Birliği.
- Artut, K. (2004). *Sanat Eğitimi Kuramları ve Yöntemleri*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aslan, C. ve Güneyle, A. (2008). Türk dili ve edebiyatı öğretmen adaylarının öğretim ortamlarında karşılaştıkları sorunlara yönelik görüşleri, *1st International Turkish Education and Teaching Conference 27-28 March*, Eastern Mediterranean University, Famagusta North Cyprus.
- Ataman, A. (2003). *Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitime Giriş*, Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Bamford, A., Wimmer, M. (2012). The Role of Arts Education in Enhancing School Attractiveness: A literature Review. European Expert Network on Culture (EENC). Retrieved from <http://www.educult.at/wpcontent/uploads/2017/01/The-Role-of-Arts-Education-in-Enhancing-School-Attractiveness.pdf>
- Beirne-Smith, M., Ittenbach, R. F., & Patton, J. R. (2002). *Mental Retardation*. Columbus, Ohio: Merrill Prentice Hall.
- Bolu, H. (2010). *Zihinsel engelli çocukların gelişiminde sanat eğitimi derslerinin katkısı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Buyurgan, S. & Mercin, L.(2005). Vedat Özsoy editors. Görsel Sanatlar Eğitiminde Müze Eğitimi ve Uygulamaları. Varan Matbaacılık, Ankara: Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği Yayınları: 2
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, Ş. (2008). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Cavkaytar, A., Diken, İ.(2007). Özel Eğitime Giriş, Ankara: Kök Yayıncılık.
- Demirel, Ö. ve Kaya, Z. (2006). *Eğitimin İle İlgili Temel Kavramlar*. Özcan Demirel ve Zeki Kaya (Ed.). Eğitim Bilimine Giriş içinde. Ankara: Pegema Yayıncılık.
- Diken, İ. H. (2011). *Otistik Bozukluğu Olan Öğrenciler*. İ.H.Diken (Editör). Özel eğitime gereksini duyan çocuklar ve özel eğitim. Dördüncü Baskı. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık, ss:424.
- Dunn, Lloyd M. (Ed). (1973).“ *Exceptional Children in Schools. Special Education in Transition*” Newyork: Holt, Rinehartand Winston, Inc.
- Engin, N. (2005). *İşitme engelli çocuklarda görsel sanatlar eğitimi uygulamalarının değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Eripek, S. (2003). *Zeka Geriliği Olan Çocuklar*. A. Ataman (Ed.) Özel Gereksinimli Çocuklar ve.Özel Eğitime Giriş (153-173). Ankara,:Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Ersöz ,Ünal. A. (2006). *Sanat eğitiminin otizmlili çocukların duyuşsal problemleri üzerine etkisinin incelenmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Ertürk, B.(2003). *İşitme Özürlü Çocukların Ailelerine Öneriler*, TC Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı, Ankara: Mina Ajans Matbaacılık.
- Gökaydın, N. (1996). *Amaç, Çocuğun ve Gencin Yaratıcı Gücünü Estetik ve Sezgisini Geliştirmek Olmalıdır*. *Milli Eğitim Dergisi*, 131,28. Ankara: Milli Eğitim Basım evi .

- Gökaydın, Nevide.(2002). *Temel Sanat Eğitimi*, MEB Eğitim, İstanbul.
- Göksu, E. (2006). *İlköğretim okulu görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin görsel dersini değerlendirmeye yönelik görüşler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Işık, H. (2003). *Zihinsel Engelli Çocukların El Becerilerinin Gelişmesine Resim-İş Dersinin Katkısı ile İlgili Özel Öğretim Öğretmenlerinin Görüşleri*.Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Eskişehir.
- Karaman-Kepenekçi, Y. (2005). *Citizen ship and human rights education: A comparison of text books in Turkey and The United States*, *International Journal of Educational Reform*, 14(1), 7388
- Kaya, S. (2007). *Görsel sanatlar eğitiminin zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin eğitimine katkısı*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kırıçoğlu, O. Tekin. (2002). *Sanatta Eğitim Görmek, Öğrenmek Yaratmak*. Pegem Yayıncılık: Ankara.
- Kontrot, A.(1998). Sözel dil ve konuşma sorunları (Ed.) Eripek S. Özel Eğitim. Anadolu Üniversitesi AÖF İlköğretim Öğretmenliği Lisans Tamamlama Programı, Anadolu Üniversitesi Yayınları:Eskişehir.
- Korkmaz, B. (2000). *Öğrenme Bozuklukları Pediatrik Davranış Nörolojisi*. İstanbul Üniversitesi Yayınları: İstanbul.
- Köse, E. (2005), *Özel eğitim gereksinimi olan çocukların gelişimine seramik eğitiminin etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- MEB.(2002). *Eğitim uygulama okulu eğitim programı*. Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı,Milli Eğitim Basımevi:Ankara.

- MEB. (2006). Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği. (R.G: 31.05.2006/26184, Değişiklik: 22.6.2010 / R.G. : 27619). Ankara. Web:http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2010_10/10111226_ozel_egitim_hizmetleri_yonetmeligi_son.pdf adresinden 20.03.2017 tarihinde alınmıştır.
- MEB (2008). Çocuk gelişimi ve eğitimi görme engelliler. MEGEP (Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi), Ankara Web:<http://hbogm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kursprogramlari/cocukgelisim/moduller/gormeengelliler.pdf> adresinden 20.03.2017 tarihinde alınmıştır.
- MEB (2010). Özel eğitim okullarında özel eğitim hizmetleri uygulamalarının değerlendirilmesi (görme, işitme, ortopedik ve eğitilebilir zihinsel engelliler ilköğretim okulları örneği). Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı (Earged), Ankara. Web:<http://www.aydinarge.com/Arge/2017/arastirmalar/kitaplar/10.pdf>. 5.4.2017 tarihinde alınmıştır.
- M.E.B. (*Özel Eğitim ve Rehberlik Genel Müdürlüğü “Özel Eğitim Hizmetleri Tanıtım Kitabı”* Yayın: 04.09.2013 - Güncelleme: 25.10.2016 - 16:43. Ankara Web:<http://orgm.meb.gov.tr> Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları pdf 15.02.2017 tarihinde alınmıştır.
- MEGEP (2009). *Mesleki eğitim ve öğretim sisteminin güçlendirilmesi projesi. Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi, Üstün Zekâ Ve Özel Yetenekli Çocuklar Modül.*
- Mercin, L.& Alakuş, A. O.(2007). Birey ve Toplum için sanat eğitiminin gerekliliği. D.Ü. *Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi* 9.
- Öncü, B., Şenol, S.(2002). *Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğunun Etiyolojisi: Bütüncül Yaklaşım, Klinik Psikiyatri.*
- Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği, (2012). TC Resmi Gazete, 28360, 21.
- Özgür, İ. (2004). *Engelli çocuklar ve eğitimi- özel eğitim.* (Birinci Baskı). Adana: Karahan Kitabevi.

- Özsoy, Vedat. (2002). *Görsel Sanatlar Eğitimi. Resim-is Eğitimin Tarihsel Ve Düşünsel Temelleri*,Gündüz Eğitim ve Yayıncılık. Ankara.
- Özyürek, Mehmet. (2005). *Bireysel Farklılıkları İnceleme*. Kök Yayıncılık.Ankara
- Packard, S. And Ed, D. (1975). Art for the exceptional child: job opportunities for women, Miami University, Florida.p:4, <http://www.eric.ed.gov/PDFS/ED160495.pdf>, 5.01.2017 tarihinde alınmıştır.
- Paksoy, S. (2003). *8-12 yaş eğitilebilir zihinsel engelli çocukların resim-iş eğitimi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Patton, M.(1990). *Qualitative evaluationand research methods*. (pp. 169-186). Beverly Hills, CA: Sage. Designing Qualitative Studies
- Salderay, B.(2001).*Zihin Engelli Bireylerle Çalışan Özel Eğitim Öğretmenlerinin Plastik Sanatlar Eğitimine İlişkin Görüşleri*, Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Salderay, B. (2008). *Türkiye'deki Zihin Engelliler İş Okullarında Görsel Sanatlar Dersinin Öğrencilerin Beceri, Davranış Ve Meslek Edinimindeki Katkısına Yönelik Öğretmen Görüşleri*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Salderay, B. (2009). *Görsel Sanatlar Eğitiminin, Engelli Bireyin Diğer Alanlardaki Öğrenmelerine Katkısı ve Özel Eğitim Alanında Kullanılmasına Yönelik Aile Görüşleri*. AKADER (Akademik Araştırma ve Dayanışma Derneği); *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*.
- Salderay B. (2010). Engelli bireyler için görsel sanatlar eğitimi. *Öz-Veri T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Dergisi*, 7 (2)(1651-1662.).
- Striker, S.(2005). *Çocuklarda Sanat Eğitimi*. Çeviri: Azize Akın. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.

- Tavşancıl, E. ve E. Aslan (2001). Sözel, yazılı ve diğer materyaller için içerik analizi ve uygulama örnekleri. İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
- Tekin, E. (2005). *Özel Gereksinimli Çocuklar Ve Özel Eğitime Giriş*. Ankara: Gündüz Eğitim Ve Yayıncılık.
- Türkbay,T.(2003). Özel eğitim/sorunlar, yaklaşımlar, öneriler- otistik çocuklar ve eğitimleri. *Bilim ve aklın aydınlığında eğitim dergisi*. Mayıs. Yıl: 4,Sayı:39
- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilen nitel bir araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*.
- Uysal, H. (2011). Fiziksel yetersizliği/ süreğen hastalığı olan öğrenciler., Diken. İ.H. (Editör), *Özel eğitime gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim*. (Dördüncü Baskı). Ankara. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (6. baskı) Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Karakoç, Ö.,(2010). *İşitme Engelli Milli Sporcular İle Spor Yapmayan İşitme Engellilerin Benlik Saygısı Düzeylerinin Araştırılması*, Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Elazığ.
- Kartopu,S.,(2013).*Özel eğitim okullarında görev yapan görsel sanatlar dersi öğretmenlerinin mesleki sorunları*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi ,Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı, Ankara.

EKLER

EK.1- Milli Eğitim Bakanlığı İzin Raporu

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
MİLLİ EĞİTİM VE KÜLTÜR BAKANLIĞI
İLKÖĞRETİM DAİRESİ MÜDÜRLÜĞÜ

Sayı: İÖD.0.00-35/2017/1B -154

Lefkoşa, 13 Ocak 2017

Sayın Ayşe DOĞUTAŞ,
Yakın Doğu Üniversitesi,
Lefkoşa.

Müdürlüğümüze bağlı özel eğitim okullarında uygulamak istediğiniz “**Özel Eğitim Kurumlarındaki Görsel Sanatlar Eğitim Uygulamalarının, Görsel Sanat Öğretmenleri Görüşleriyle Belirlenmesi**” konulu çalışma Talim ve Terbiye Dairesi Müdürlüğü tarafından incelenmiş olup gizlilik ve gönüllülük ilkelerine riayet edilerek uygulanması uygun görülmüştür.

Çalışma uygulamadan önce okul müdürlükleri ile temas kurulması ve tamamlandıktan sonra da sonuçların **Talim ve Terbiye Dairesi Müdürlüğü**'ne iletilmesi hususunda gereğini saygı ile rica ederim.

Hakkı BAŞARI
Müdür Muavini
Müdür (a)

/FB

Tel (90) (392) 228 3136 - 228 6893
Fax (90) (392) 228 7158
E-mail meb@mebnet.net

Lefkoşa-KKTC

EK- 2**GÖRÜŞME SORULARI**

- 1-Özel eğitim kurumlarında verilen Görsel sanatlar Eğitim uygulamalarına yönelik öğretim programı neleri içerir?
- 2-Görsel Sanatlar Eğitimi, uygulama aşamasında öğrencinin yaşadığı zorluklara yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?
3. Görsel Sanatlar Eğitimi, uygulama aşamasında öğretmenin yaşadığı zorluklara yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?
4. Öğrencinin sosyalleşmesinde görsel sanatlar eğitimine ilişkin öğretmen görüşleri nedir?
- 5.Görsel sanatlar eğitimi dersinin diğer derslerin konu alanlarının (okuma, yazma, matematik, sosyal çalışmalar) kaynaştırılmasına ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?
- 6.Öğrencilerin akademik ve motor becerilerini geliştirmek için görsel sanatlar eğitiminden faydalanılmasına ilişkin öğretmen görüşleri nedir?
- 7.Okullarda, çalışmaların sistemli ve düzenli bir şekilde yapıldığı, öğrencinin engellilik durumuna uygun, hazırlanmış bir sanat atölyesinin bulunmasına ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?
- 8.Görsel Sanatlar dersinin Özel Eğitim uygulamalarındaki yerine yönelik öğretmen görüşleri nedir?

EK-3**ÖZGEÇMİŞ**

Adı Soyadı: Ayşe DOĞUTAŞ

Doğum Yeri: Lefkoşa, KKTC

Doğum Tarihi: 25/ 01 / 1986

Medeni Durumu: Bekar

Öğrenim Durumu

Derece: Okulun Adı

İlköğretim: Zümrütköy İlköğretim Okulu, Güzelyurt, KKTC

Orta Öğretim: Şehit Turgut Ortaokulu, Güzelyurt, KKTC

Lise: Kurtuluş Lisesi, Güzelyurt, KKTC

Lisans: Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya
Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Ankara, TC.

Yüksek Lisans: Yakın Doğu Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi,
Özel Eğitim Bölümü, Lefkoşa, KKTC

İletişim

Tel: 0533 830 76 62

Adres: Bizim Sok. No: 5 Akçay/ GÜZELYURT

EK -4

TURNITIN RAPORU

ayşe 1

ORJINALLIK RAPORU

% 13	% 13	% 4	%
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	irs.gov İnternet Kaynağı	% 3
2	efad.uludag.edu.tr İnternet Kaynağı	% 2
3	sometzihinsel.org İnternet Kaynağı	% 2
4	library.neu.edu.tr İnternet Kaynağı	% 1
5	joiss.karabuk.edu.tr İnternet Kaynağı	% 1
6	ejercongress.org İnternet Kaynağı	% 1
7	www.j-humansciences.com İnternet Kaynağı	% 1
8	paylasim.org İnternet Kaynağı	% 1
9	cygm.meb.gov.tr İnternet Kaynağı	% 1